

d'n Blauwe Klauwier

Uitgave : VOGELWERKGROEP 'DE KEMPEN'

Voorz./secr. J. C. P. van Kessel

Penningmeester K. Venema

Correspondentieadres : Evestraat 18, Veldhoven 4543

oo

Inhoud:

- J. van Kessel, Bos- en Heidebranden in het voorjaar van 1976.
- T. Heijnen, Verslag Biesboschkamp.
- J. v.d. Warf, Nestkastenonderzoek Koningshof en Philipsvisvijvers.
- J. van Kessel, Lijst van bezochte natuurgebieden.
- H. Maak en J. v.d. Brand, Vogelweekend op Texel.
- Iets over onze Vleermuisen.
- J. van Kessel, Zo maar een dagje vogelen in de Kempen.
- G. de Wilt, Hoe zie ik als vogelaar de natuur.
- G. Sanders, Verslag Biesbosch.
- A. Blok en M. Roos, Landelijke Blauwe Reiger tellingen.
- J. van Kessel, Verslag Flevopolder.
- J. Heesters, Mengmest, een probleem voor de toekomst.
- A. van Dijk, Regenwulpenonderzoek.
- J. van Kessel, Veralagen bijeenkomsten van de V.W.G. de Kempen.
- J. Heesters en C. Tönissen, Wij spraken met.
- Iets over het Natuurstudiecentrum Jan Vriends in Asten.
- Natuurgebieden zijn niet te verzekeren. (knipselnieuws)
- M. Manders, Amphibiën.
- J. Heesters, Fenologisch onderzoek. (aankomstdata div. vogelsoorten)
- M. Manders, Rubriek Boekennieuws.
- J. van Kessel, Vogels Allerlei.

o-o

TEKENINGEN IN DIT NUMMER:

J. van Dooren, M. Manders en W. de Kroon

o-o

ALLEEN bij schriftelijke toestemming van de redactie is het toegestaan artikelen, of gedeelten hiervan over te nemen.

o-o-o-o-o-o-o
o-o-o-o-o-o-o
o-o-o-o

VOGELWERKGROEP 'DE KEMPEN'

Voorzitter - Secr. : J. C. P. van Kessel.

Penningmeester: K. Venema, Hoogakker 7, Reusel. (tel. 04976-1970)

Girorekening: 1388429. (ook voor betalingen donateurs.)

Correspondentie adres: Ivestraat 18, Veldhoven. (tel. 040-531211)

Verzorging diaarchief: G. Sanders, Kruisstraat 42, Reusel.

Tel. 04976 - 1205.

Verzorging waarnemingenarchief: K. + N. Venema, Hoogakker 7, Reusel.

Redactie:

Zr. M. Silaska, M. Manders, G. de Wit, J. Heesters, W. Heesters,
C. Tunnissen en J. van Kessel.

INLEIDING:

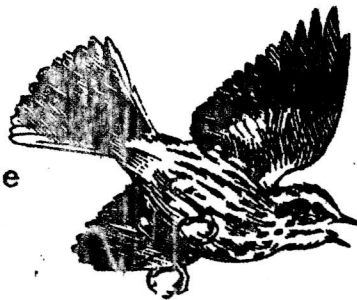
Het voorjaar is voor de meeste onder ons, de mooiste periode van het jaar.

Toch zal het voorjaar van 1976 bij vele natuurliefhebbers als een trieste herinnering blijven voortbestaan. We zijn getroffen door de enorme aantallen bos- en heidebranden, in geheel Nederland.

Het is bijzonder treurig te moeten mededelen dat ook de Landschotse heide ten prooi is gevallen, van maar liefst 4 branden. Ongeveer 2/5 deel van de heide is totaal vernield, en brede stroken bos aan de randen zijn ook ten onder gegaan.

Gelukkig is De Keijenhurk en het Berkven met omgeving behouden gebleven, dankzij de enorme inzet van 12 brandweerkorpsen en zo'n 250 vrijwilligers. Onze vogelwerkgroep is ontstaan door de beschermende activiteiten van de Landschotse heide, vandaar dat ik in deze inleiding zeker géén mooie woorden kan vinden. Tenslotte wens ik U allen een prettig en succesvol broedseizoen toe.

- Jacques van Kessel. -

Nestkastennieuws.

Op vrijdag 5 maart bracht Geert Sanders hout mee voor wel 40 nestkastjes. Dit hout was al precies op maat gezaagd, de kastjes moesten alleen nog in elkaar gezet worden. Deze verrassing werd dan ook met een applaus beloond. Er werd afgesproken om 13 maart deze kastjes in elkaar te zetten, en ze 20 maart op te hangen.

13 maart waren in "de Komeet" aanwezig: Sjaak v.d.Brand, Berry...., Maarten en ondergetekende met 3 kinderen, die ook hun steentje wilden bijdragen. Door ziekte en een ongevalletje waren Sjaak v. Kessel en Herman Haak verhinderd.

Het timmeren viel nog niet helemaal mee, er scheurde wel eens een plankje, of een dakje zat verkeerd. Toch waren we om half 1 zover dat we alle kastjes in elkaar hadden. Een groot gedeelte moest echter nog worden voorzien van een dakbedekking, bovendien moest praktisch alles nog bestreken worden met een laagje carboleum. Hiervoor zijn Berry en ik-zelf 's middags teruggekomen. Om half 5 lagen alle kastjes op de zolder van "de Komeet" te drogen. In totaal hadden we nu 39 kastjes model "Sanders", en 7 kastjes die al eerder door de kinderen waren gemaakt.

Op 20 maart werkzaamheden op "Koningshof".

Aanwezig waren: Herman Haak, Sjaak v.d. Brand, Berry, Geert de Wit, Sjaak v. Kessel en ondergetekende. Bovendien kwam Zr. M. Silaska ons aanmoedigen en zorgde voor koffie met koek. Er was veel werk te doen: o.a. bestaande kasten zuiver maken, voorzien van een nummer en indien nodig repareren. Herman had voor aluminium plaatjes met ingeslagen nummers gezorgd. Bovendien moesten 37 nieuwe kastjes en 7 grote kasten worden opgehangen.

'sMorgens was het nogal koud, maar later werd het heerlijk weer, we hebben dan ook erg genoten van het buiten zijn en van de sterke verhalen...

Volgens de door Sjaak v. Kessel bijgehouden administratie hangen er nu 120 nestkasten op het terrein van "Koningshof".

Allen, die hieraan hebben meegewerkt, hartelijk dank voor jullie inzet, hopelijk maken onze gevleugelde vrienden dankbaar gebruik van de hun aangeboden woningen.

Op donderdag 8 april hebben Sjaak en ik nog 10 nestkastjes van verschillende modellen, opgehangen rondom de Philips visvijvers. Met de 3 kasten die hier al hingen hebben we hier nu 13 kastjes hangen als proef. Met de grote hoeveelheid water is dit een heel ander gebied dan "Koningshof". We wachten daarom met spanning de resultaten af. We zullen trachten de Volgendenkerciets over de resultaten te vermelden.

Jan v.d. Werf.

LIJST BEZOCHTE NATUURGEBIEDEN.

De bedoeling van deze lijst is, U een overzicht te verschaffen over de diverse natuurgebieden welke door bepaalde leden worden bezocht.

Wanneer U dan eens een speciaal terrein wilt bezoeken dan kunt U altijd bepaalde leden benaderen voor eventuele informatie, enof afspraken.

Mochten er volgens U nog fouten in zitten geef het dan even door zodat we mogelijk in het najaar een nieuwe lijst kunnen gaan opstellen. Het gaat hier om gebieden die regelmatig worden bezocht!!

- Jacques van Kessel. -

De Vlasroot. (Veldhoven) J. v.d. Werf.

Groot Goor. (Veldhoven): G. de Wit en B. Dielissen.

Donnelbeenden. (Veldhoven): T. Jacobs, P. Dobbelaar en B. Dielissen.

De Hocht. (Veldhoven): B. Dielissen.

Landgoed Heerenbeek. (Boxtel): J. vd. Brand en J. v.d. Werf.

Landschotse heide. (Middelbeers): B. Jacobs, J. Jaspers, G. de Wit, W. Heesters, M. Manders, J. Dik, W. de Kroon en J. van Kessel.

Huygevoort. (Middelbeers): B. Jacobs.

Landgoed de Baest. (Oostelbeers): J. Jaspers en B. Jacobs.

Beerse Broek. (Oostelbeers-Netersel): B. Jacobs, S. Lemmens, W. v.d. Voort, K.+N. Venema, J. Heesters, W. Heesters, C. Tönissen, W. Huijbregts, en J. van Kessel.

Landgoed de Utrecht. (Lage Mierde- Esbeek): J. Dik, B. Jacobs, K. Venema, J. Heesters, W. Heesters, M. Manders, G. Sanders, C. Tönissen, en J. van Kessel. (hieronder valt: het Goor en de Flaes en de Herd-gang.

De BOKKENRIJDER:\$\$\$ (klein gebiedje gelegen in het landgoed de Utrecht) G. de Wit, M. Manders, en J. van Kessel, bijna elke week!!

Kruisberg. (Lage Mierde, grensgebied bij de Moerbleek.): K. Venema en W. Heesters.

Reuselse Moeren. (Reusel): K. + N. Venema, W. v.d. Voort, J. Heesters, W. Heesters, en G. Sanders.

Kanaal Arendonk: W. v.d. Voort. (België)

De Wateringen: J. Heesters, G. Sanders en W.v.d. Voort. (België)

Kroonvense heide. (Reusel): W. Heesters.

(vervolg: Bezochte natuurterreinen.)

De Bus en de Hulselse heide. (Reusel, Lage Mierde): W. Heesters en N. Venema.

Beleven. (Reusel): W. Heesters en N. Venema.

Zilverzandwinning Mol. (België): G. Sanders.

Cartierheide. (Hapert-Bersel): C. Cornelissen, W. Huijbregts, K. + N. Venema, W. v.d. Voort, J. Heesters, W. Heesters, G. Sanders, en C. Tönissen.

Bergêijkse visvijvers. (Bergeijk): T. Heijnen en C. Cornelissen.

De Strook. (Achter de Cartierheide tegen de grens.): T. Jacobs.

Groot en Kleinmeer. (Vessen): J. Jaspers, G. de Wit, M. Manders en J. van Kessel.

Rouwven. (Wintelré): J. Jaspers.

Oirschotse heide: J. Jaspers.

Groote Heide, Strijperheg en Soerendonks Goor. (Leende en Soerendonk): T. Heijnen, en G. de Wit.

Malpischeide. (Valkenswaard): J. Wouters, W. Jacobs en T. Heijnen.

't Heike. (Dommelen) : J. Wouters en W. Jacobs.

Nuenense Brek. (Nuenen): G. + H. Haak, en R. Manders.

Opperveide. (Valkenswaard): J. Wouters.

Coolse Zeggen. (Geldrop): F. Neijts en T. Heijnen.

De Sang. (Mierlo): R. Manders.

De Berken. (Asten): M.J. + J. Gondrie.

Astense Staatsbossen. (Asten): M.J. + J. Gondrie.

Groote Peel. (div. gen.): M.J. + J. Gondrie.

Strabrechtse heide. (Heeze en Someren): R. Manders.

o-o

o-o

o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o

o-o-o-o-o

o-o

o

INVENTARISATIE "GROOT GOOR".

De inventarisatie wordt in hoofdzaak uitgevoerd door de twee CKJN afdelingen de Klampert en de Tongel respectievelijk uit Eersel en Eindhoven.

Er zal geïnventariseerd worden op: vogels, planten (inclusief mossen), insecten en amfibieën en er zal voor zover dit mogelijk blijkt te zijn ook iets gedaan worden aan hydrologie en hydrobiologie.

Tot nu toe (we zijn pas gestart) is er alleen nog maar geïnventariseerd op mossen, vogels en er is wat aan planten gedaan. Resultaten e.d. zijn dus nog niet te geven.

Doel van de inventarisatie is gegevens te verkrijgen over het gebied en het zo een betere bescherming te geven. Minstens zo belangrijk is het kaderen van de leden van de twee CKJN-afdelingen.

Langs deze weg wil ik ook aan de mensen van en buiten de werkgroep vragen dat als ze eventueel over gegevens mochten beschikken over het betreffende gebied of zij deze dan aan mij zouden willen doorgeven, wij zijn U van harte dankbaar.

Ook stellen wij eventuele vaste medewerking aan de inventarisatie zeer op prijs.

Bij voorbaat dank

G. de Wit

Zakon boogschieten bestreden grote brand in Budej

brandweer druk
niet bevoegd
en brandbranden

en brandbranden door grote draagte
Brand verwoest deel natuurgebied
nabij Middelbeets
PEEL BRANDT WEER

Pyromaan
belagt
reservaat

De Keienhurk
125 hectare
natuurgebied
verwoest

Waar brand
in Limburgse
natuurgebied

BOS - EN HEIDEBRANDEN

IN HET VOORJAAR 1976.

Inleiding:

Het is voor elke natuurliefhebber een verschrikkelijk gevoel, met eigen ogen te zien hoe weer een natuurgebied door brand totaal wordt vernield.

Om te zien hoe tientallen Grutto's, Wulpen, Kievitten en andere broedvogels alarmeren boven hun verbrande nestplaatsen. En als je dan eens over de afgebrande heide loopt met enkele mensen en je vind zo'n 20 tal verbrande voltallige zwaarbebroedde legfels van div. broedvogels, dan wordt je daar wel even stil van.

Dit maakte ik samen met enkele andere vogelaars, kortgeleden mee op de Landschotse heide. Een gebied wat voor vele onder ons een grote betekenis heeft. MAAR het is niet bij de Landschotse heide alleen gebleven. Vele andere natuurterreinen, ook van grote betekenis, zijn geheel of gedeeltelijk door brand verwoest.

Jacques van Kessel.

-o-

LIJST VAN GETROFFEN GEBIEDEN.

Soerendonk: In deze gemeente moest de brandweer 4 maal uitrukken voor bos - en heidebranden.

St. Oedenrode: 2 a 3 ha. natuurgebied Vressel. En 2 bembbranden.

Son: Bij de Sonse heide, langs de grote weg op div. plaatsen stukken bos en heide verbrand. (IJssellaan, Openluchttheater enz.) Bij de Spoorweglaan was een flinke bembbrand.

Oirschot: De brandweer moest vele malen uitrukken voor kleine bos- en heide brandjes. Oirschotse heide enkele malen ten prooi gevallen, Op 27 april overleed bij een heidebrand een hoogbejaarde man uit Oirschot.

Geldrop: 3 ha. vernield langs de E 3. (heide)

(vervolg bos- en heidebranden)

Hooge- en Lage Mierde, Esbeek: Het Landgoed de Utrecht. Bij het natuurreservaat de Flaes brande ongeveer 1 ha. bunt af, en een rand stukje bos. Panneven: groot stuk heide/bunt. Begin mei 2 keer brand in de grensbossen bij Poppel.

Deurne: Peelgebied. Begin maart brande ongeveer 120 tot 150 ha. af. De Deurnese brandweer moest na Karneval gedurende 1,5 week vrijwel iedere dag uitrukken.

Veldhoven: Op 11 mei ging bij de Landsaard ongeveer 5 are verloren. (hoofdzakelijk bos)

Leende: Op 27 april brande 25 tot 30 ha. bos af bij Leenderstrijp-Soerendonk.

Middelbeers: Landschotse heide: Begin maart 2 ha. heide.

25 april: 50 ha. heide en enkele ha. bos. 26 april: 5 ha. bos.

11 mei: 1 ha. bos bij het Withollandsven. 15 mei: 1 are bos ook bij het Withollandsven. De grote brand van 25 april was ook bij dit ven ontstaan!!!!!!!

Oude Toren in Oostelbeers, stukje afgebrand.

Venraij: Natuurgebied de Castenrayse vennen, 3 a 4 ha. bos en heide. Dit was de 4^e brand binnen 3 dagen. Totaal ging ongeveer 25 ha. natuurgebied verloren.

Bakel: Op 6, 7, en 8 mei werd deze gemeente getroffen door velle branden in het natuurgebied (reservaat) De Stippelberg. Op 6 mei werden hier op 7 plaatsen tegelijk brand gesticht. Zeer grote stukken gingen verloren.

Roosendaal: Hier werd 50 ha. natuurgebied verwoest.

Budel: Op 9 mei werd het natuurgebied De Langbos getroffen. 15 ha. bos gingen verloren.

Bergeijkse Barriere: (grensgebied) Op 9 mei ging hier een groot bosgebied verloren. In de loop van de middag werden div. Belgische brandweerkorpsen ingezet daar de brand zich uitbreide op Belgisch gronggebied.

Best: -

Deurne: -

Eersel: -

Eindhoven: -

Lieshout: -

Nuenen: -

Riethoven: -

Son: -

Op 8 en 9 mei waren in deze gemeenten bos en/of heidebranden!!!

(vervolg bos- en heidebranden.)

Opn. Met Buntgras bedoelen we Pijpestrootje.

Putte: Op 25 april werd hier een natuurgebied getroffen, en brande 10 ha. buntgras af.

Enschede: Op 26 april werd het bekende natuurgebied Het Aansveen getroffen. 70 ha. natuurgebied gingen verloren.

Fochteloo: Op 20 April ging in dit prachtige veengebied naar liefst 300 ha veen verloren. (Dit gebied ligt op de grens van Friesland en Drente)

Diever: Hier ging 80 ha. natuurgebied verloren.

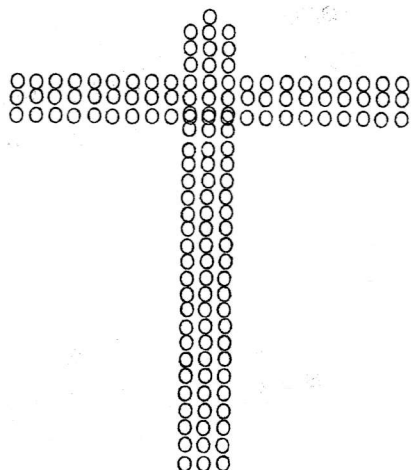
Holten en Rijssen: Twenhaarseveld: een strook bos van 2 km. lengte ging hier verloren door een vastgelopen wiel van een trein.

Legholdeveld: Op 9 mei ging tussen Dwingelo en Hogesmilde 40 ha. bos en heide in de vlammen op.

Holten: (Overijssel) 2 a 3 ha. bos ging hier verloren door een vastgelopen wiel van een trein.

Veehuizen: Hier ging in het voorjaar 30 ha. bos in vlammen op.

Naardemeer: Dit unieke gebied werd twee maal getroffen door een brand. De eerste keer brande een groot stuk af, gelukkig was dit een randgebied. De tweede keer drong de brand door tot aan de Aalscholverkolonies.

Slot:

Het zou best kunnen dat U er even stil van bent geworden. Deze lijst heb ik opgesteld uit gegevens van de kranten en de T.V., dus U kunt wel begrijpen wanneer we alles op een rijtje zouden zien, zou ons hart even sneller beginnen te kloppen.

VERSLAG BIJeenkomst 5 MAART.

Gasten: Monicque van Schoubroeck, Hans Cornelissen en Jelle Kielstra,
(van de K.J.N. afd. de Klampert uit Eersel) en J. Wouters uit
Valkenswaard.

Om 20.30 uur werd de bijeenkomst geopend. Helaas wat later als anders,
omdat de mensen uit Reusel opgehouden waren door een kapotte auto.

Er waren 32 mensen aanwezig.

- 1. Behandeling binnengekomen stukken van de Stichting Het Kritisch
Fauna-beheer over het wel of niet van kievitseieren rapen. De enquête
lijst die we hadden ontvangen was erg verwarrend.

De volgende punten werden behandeld:

a. Vind U het juist dat de sluitingsdatum voor de raaptijd van Kievits-
eieren in Friesland later zou vallen dan in de rest van Nederland?

Vrijwel iedereen vond dit niet juist.

b. Beoordeelt U het positief dat de staatssecretaris van C.R.M. de
raaptijd van kievitseieren in 1975 (als proef) voor wat betreft Fries-
land heeft beknot?

Iedereen vond dit een erg positief besluit.

c. Vind U dat dit ook voor 1976 en later moet gelden?

Iedereen vond dit juist.

d. Staat U een volledig verbod tot het rapen van kievitseieren in
geheel Nederland voor?

e. Fundeert U deze mening op wetenschappelijke gronden?

Vooraf met deze laatste punten kwamen de problemen. Uiteindelijk was
het er iedereen over eens dat men eerst een goed wetenschappelijk onder-
zoek zou moeten plaats vinden. Met de resultaten van dit onderzoek zou
men de problemen beter kunnen bepraten, en zo mogelijk op te lossen.

- 2. Project voor de landbouw nuttige roofvogels en Uilen, in de Kempen.
Het initiatief ging uit van de K.J.N. afd. Eersel. Jelle Kielstra ver-
telde ons wat het allemaal inhield. Vooral door het hangen van speci-
ale nestkasten hopen zij bij bij te dragen tot de bescherming van onze
Roofvogels. Onze werkgroep werkt ook al met deze kasten op het Konings-
hof. De bedoeling is om in 1977 met dit project te starten.

- 3. Nestkastenonderzoek op het Koningshof.

De voorzitter bedankte Geert Sanders voor het op maat zagen van maar
liefst 36 nestkasten. Deze nestkasten komen op het Koningshof te hangen.
Ten slotte dankte de voorzitter alle mensen die meegewerkt hadden aan
het Jaarverslag van de vogelwerkgroep.

+++++

(vervolg bijeenkomst 5 maart)

VERSLAG BIJENKOMST 26 MAART.

Door omstandigheden waren de volgende leden verhinderd: F. Neijts, K. Venema, M. Manders, J. van de werf, C. Tönissen, P. Dobbelaar, T. Jacobs, B. Jacobs en T. Heijnen.

1. Vogelwaarnemingen in de Brabantse Kempen. (vogelpraatje)
Enkele opvallende soorten waren:
Pestvogels: slechts eenmaal waargenomen te Reusel. (3 exx.)
Noténkrakers: niemand had er waargenomen.
Buizerden: opvallend veel.
Ganzen div.: weinig waargenomen. (bij de Groote Peel pleisterplaats, verder op div. plaatsen doortrekkend).
Kraanvogels: in maart opvallende trek waargenomen in de Kempen.
Witgatjes: enkele keren waargenomen in de winter bij Valkenswaard.
Witte kwikstaarten: ook in de winter regelmatig waargenomen.

2. Lijst van bezochte natuurgebieden.

De bedoeling was dat er een lijst zou komen met namen van natuurterreinen welke regelmatig door de leden bezocht worden. Bij bezoek aan bepaalde natuurterreinen kan het nuttig zijn te weten welke mensen er regelmatig komen.

Na de pauze gaf de voorzitter het woord aan de Heer Lemmens uit Hapert die zijn serie toonde over de Kempen.

Duidelijk zagen we dat er nog vele fantastische natuurterreinen zijn in onze Kempen, met een prachtige flora en fauna. Helaas is er ondanks alles al veel verdwenen, zoals de prachtige beemden van de Groote Beerse, gelegen tussen Oostelbeers en Netersel.

Na de enorme inbreuk op de Beerse enkele jaren terug, (t.w. de kanalisatie) zijn de prachtige weilanden langs de rivier ten prooi gevallen van een ruilverkaveling.

Het was een bijzonder interessante lezing met prachtige dia's. Onze hartelijke dank aan de Heer Lemmens voor de goede verzorging van de avond.

oooooooooooooooooooooooooooo

Mededeling: Hhr. Lemmens uit Hapert (tel.: 04977-22043) werkt momenteel aan een dia-reeks over het Beerse Broek. (gebied tussen Oostelbeers en Casteren). Mocht U zelf ooit interessante dingen tegenkomen in dit gebied, dan zouden wij het leuk vinden als U even naar hem belt. Het is belangrijk dat gegevens over bepaalde gebieden bekend zijn, ook in de vorm van dia's of film.

0000000000000000000000000000

000000

0000

00

VERSLAG BIJeenKOMST 23 APRIL.

Verhinderd waren: W. Huijbregts en T. Heijnen.

Speciale gast: W. Wiersma uit Middelbeers.

Er waren 27 mensen aanwezig.

Om 20.15 uur werd de bijeenkomst geopend door de voorzitter.

1. Nestkastenonderzoek Koningshoff en Philipsvisvijvers.

De voorzitter vertelde dat beide gebieden NIET toegankelijk zijn voor leden, buiten de vastgestelde nestkastencontroles.

16 mei Nestkasten controle Koningshof. Aanvang 9.00 uur. Natuurlijk wordt ook de Vogelvereniging Veldhoven hierin betrokken.

2. Blauwe Klauwier. (redactie)

Gelukkig hebben we nu een vast redactieteam. Helaas moeten we na de grote vakantie al enkele zeer actieve mensen missen omdat zij zijn gaan studeren. In de loop van dit jaar hopen we, dat ver nog leden zich opgeven, voor het redactie werk. Ook mensen die alleen maar wat willen typen zijn welkom.

3. Studieavonden Plantendeterminatie.

Met veel plezier kunnen we U mededelen dat deze cursus erg goed verloopt. Voor de werkgroep is dit de eerste cursus. Het loopt zo goed dat we nu al denken aan eventuele nieuwe studieavonden. Hebt U nog goede voorstellen??

4. De Ned. Ver. tot Besch. van Vogels wil een eigen tijdschrift uitbrengen.

Na aanleiding van een brief van de Heer Gallacher die we ontvangen hadden, bespraken we dit probleem.

Iedereen zag duidelijk dat het in de toekomst problemen op zou kunnen leveren tussen het Vogeljaar en het tijdschrift Vogels, omdat zij samen bepaalde onderwerpen behandelen in hun tijdschriften.

De plannen over het nieuwe tijdschrift staan ook in de Lepelaar. De brief van de heer Gallacher ligt voor een ieder ter inzage!

Iedereen stond achter het Vogeljaar. Op 24 april was er in Ede een vergadering voor de leden van de Vogelbescherming. Besloten werd een telegram te sturen aan de ledenvergadering.

5. Mededeling dia archief. (Beheer G. Sanders.)

Het loopt erg goed met het samenstellen van een serie. U kunt nog helpen. Vooral dia's over verschillende landschappen in Brabant, en goede vogelopnames zijn zeer welkom.

(vervolg verslag bijeenkomst 23 april)

Na de pauze gaf de voorzitter het woord aan de Heer Jaspers, die zijn dia's toonde over het bekende Franse natuurgebied de Canarque. Het was een fantastische serie met o.a. Zilverreigers, Bijeneters, Grauwe Klauwieren, Kleine Klapeksters, Steltkluten, Strandplevieren en de Kwak. Uiteraard ook het synbool van de Canarque: de Flaningo, We zagen een groot aantal bijzonder mooie opnames van deze voor Europa zo bijzondere broedvogel. Zelfs de opvallende geluiden van de vogels ontbraken niet.

Onze hartelijke dank aan Jos Jaspers voor de goede verzorging van deze avond.

Om + 11 uur werd de bijeenkomst gesloten.

o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o
o-o-o-o-o-o-o-o-o-o

VALK MOEST DE TREIN UIT.

(voor U geknipt)

Lochun:

Een roofvogel zoals een valk mag niet in de trein. Dit ondervond de Enschedese valkenier A. Mollen dit voorjaar, toen hij met zijn vogel de trein nam om een demonstratie bij te wonen.

"In Lochun moest hij eruit." Een hond is tot daaraan toe, zo zei de conducteur, maar een valk mag absoluut niet!

(RED.) Beter tien valken in de lucht dan een in de hand!!!

Vleermuizen.

VLEERMUIZEN.

De onbekende vleermuis.

Voor de gemiddelde Nederlander is de vleermuis het kleine, fladderende dier dat 's avonds in het vrije veld of in de buurt van de straatlantaarn rondvliegt. Sommigen weten ook nog dat in het buitenland vleermuizen bestaan die van bloed leven, de vampiers, en dat vleermuizen er over het algemeen maar griezelig uitzien.

Inderdaad dit dier van schemer en duisternis, dat ons alleen maar een silhouet toont, en door zijn onhoorbaar fladderen iets ongrijpbaars, iets "uit een andere wereld" voor de mens heeft, wekt juist daardoor vrees. Een vrees die overigens in boek, film en volksverhaal braaf in stand wordt gehouden. De mening over de vleermuis bij het grote publiek is ook al in duister gehuld. Het fabeltje dat "vleermuizen in je haren vliegen" heeft nog niet afgedaan.

Meer belangstelling waard.

De vleermuis heeft maar van een kleine groep mensen serieuze belangstelling ondervonden. Daarin komt echter langzamerhand verandering. In 1968 vond n.l. een eerste "vleermuizencongres" plaats in Tsecho-Slowakije, in 1970 een tweede in Nederland en in 1972 een derde in Zuid-Slavië. Dit laatste congres telde specialisten uit 19 landen. En het zijn niet alleen biologen die zich voor de vleermuis interesseren, ook b.v. artsen en militairen hebben grote belangstelling, beiden vanuit hun eigen gezichtshoek.

De arts interesseert zich bv. voor het wonder dat het vleermuishart gedurende de winterslaap maar één keer in de 10 tot 20 min. slaat. De hartchirurg die het klaar zou spelen om zijn patient zonder levensgevaar tijdens een operatie in zo'n "winterslaaptoestand" te brengen, zou wijd en zijd beroemd worden.

Van militaire zijde heeft men in het bijzonder belangstelling voor de oriëntering van de vleermuis in het donker, volgens een perfect werkend "sonarsysteem". Op de internationale vleermuiscongressen is dit verschijnsel uitvoerig besproken.

Horen is zien.

Door de aard van zijn omgeving-schemering en duisternis- is de vleermuis een oor-dier. En nu het wonder: de "geluidloze" vleermuis zit boordevol geluid! Soms piepgeluiden, die wel degelijk hoorbaar zijn, maar ook tonen die zo hoog zijn dat ze voor ons menselijk oor niet te horen zijn. De vleermuis tast als 't ware met een spervuur van tonen zijn omgeving af, zijn

fantastisch gevoelig oor ontvangt een terugkaatsing (echo) en de hersenen registreren feilloos een beeld van die omgeving. Ook rondvliegende insecten worden op die manier onmiddellijk gepeild.

Toen omstreeks 1795 onderzoekers ontdekten dat blind gemaakte vleermuizen in staat waren om haast alle dunne draden die in een donkere kamer waren gespannen te ontwijken, maar dat doof gemaakte vleermuizen tegen de meeste draden aanvlogen, begreep men dat vleermuizen zich "op het gehoor" oriënteerden. In onze tijd heeft de techniek een apparaat ontwikkeld om de heel hoge vleermuistonen op te vangen en terug te brengen tot voor ons waarneembaar geluid. Met dit apparaat heeft men o.a. vliegroutes kunnen vaststellen van zich op jacht begevende vleermuizen.

Overwintering.

De in West-Europa overwinterende vleermuizen kiezen bij voorkeur verblijfplaatsen uit waar het 's winters niet kouder wordt dan 5 graden C. en niet warmer dan 9 graden C. de luchtvochtigheid moet er bovendien hoog genoeg zijn om uitdroging te voorkomen. Grotten en mergelgroeven zijn daarom heel geschikt als winterverblijfplaats.

Vroeger meende men dat vleermuizen de hele winter diep en bewegingloos sliepen. Dat blijkt niet het geval. Vleermuizen worden periodiek wakker - zo om de tien dagen - vliegen zo mogelijk een stukje rond en hangen daarna weer een dag of tien in diepe rust.

Dat hangen doet de vleermuis aan de klauwtjes van zijn achterpoten met de kop naar beneden.

De winterslaap blijkt een aanpassing te zijn aan ons klimaat. Vleermuizen in de tropen kennen geen winterslaap. Als in ons land de temperatuur in de winterverblijfplaats tot ± 12 graden C. oploopt wordt de vleermuis wakker.

De kraamkamer.

Hiervoor zijn rustige schuilplaatsen nodig. Veel wijfjes komen voor die gebeurtenis in zo'n "kraamkamer" tezamen. De jongen worden in juni/juli geboren als de lucht "gonst van de insecten". Voor deze bijzondere gelegenheid hangt het wijfje nu eens niet omgekeerd maar "normaal", om het jong in de als een paraplu uitgespreide vlieghuid te kunnen opvangen. Het jonge dier klautert kort na de geboorte omhoog en bijt zich vast aan een tepel van het moederdier dat daarna weer omgekeerd gaat hangen. Enkele dagen later wordt het jong tijdens de insectenjacht van de moeder alleen gelaten.

Bij de Nederlandse vleermuissoorten komen tweelingen weinig voor.

Minnaars van warmte.

Vleermuizen in onze streken mogen zich dan aan de wisseling van de seizoenen hebben aangepast, het zijn over het algemeen dieren-van-de-warmte. In tropische gebieden gedijen vleermuizen dan ook opperbest.

Ook onze vleermuizen blijken hun herkomst niet te verloochenen; ze kiezen 's zomers warme dagverblijven.

De voorliefde voor warmte blijkt bij de in ons land voorkomende soorten ook aan hun plaats van voorkomen. Van de 17 soorten zijn er nl. 7 zelden of nooit boven de grote rivieren gezien. Een algemeen verbreide soort als de grootoorvleermuis vertoont een uitgesproken voorkeur voor zolders onder met lei bedekte daken. Die zijn het warmst.

Wat eten vleermuizen?

Al bestaan er op de wereld soorten vleermuizen die aan onze menselijke bedrijvigheid schade doen, van de Nederlandse vleermuizen kan zondermeer gezegd worden dat zij door het wegvangen van insecten een waardevol steentje bijdragen tot het bewaren van het evenwicht in de natuur.

De vleermuis heeft het moeilijk.

In ons land heeft de vleermuis het niet gemakkelijk. Nog komen er 17 soorten voor, maar sommige gaan zo drastisch in aantal achteruit dat wij ons afvragen "hoelang nog?"

Als een belangrijke oorzaak van die achteruitgang kan worden beschouwd het verloren gaan van verblijfplaatsen voor overwinterende dieren en voor kraamkolonies.

De aan mergelgroeven zo rijke Sint Pietersberg is door cementwinning bijna geheel verdwenen. Veel oude kerktorens raken in verval, verdwijnen of worden grondig gerestaureerd. In het eerste geval gaat een verblijfplaats verloren. In het geval van restauratie werd tot voor kort vrijwel geen rekening gehouden met het wel en wee van vleermuizen en andere nuttige! - zolderbewoners, zoals uilen. Door een goede voorlichting begint men gelukkig meer en meer oog voor dit probleem te krijgen. Het Staatsbosbeheer, als een van de instellingen die ijveren voor het voortbestaan van vleermuizen, geeft graag advies over de vraag hoe, vóór en tijdens de restauratie, het leven van de "vaste" zoldergasten kan worden verzekerd.

De enige echte boomvleermuis in ons land, de rosse vleermuis, ziet zich door het omwaaien en omkappen van holle bomen hoe langer hoe meer woonruimte ontnomen.

Ook vergiftiging van vleermuizen door het eten van insecten die insecten-

dodende middelen bevatten is een veel voorkomend verschijnsel.

Kunnen we iets voor de vleermuis doen?

In de eerste plaats moeten we van de daken roepen dat de vleermuis een alleronschuldigst dier is, geen onheilsbode maar een zomerbode, die nooit in haren vliegt en massa's schadelijke insecten opruimt. Doen vleermuizen soms wel eens overlast doordat ze een ongewenste schuilplaats kiezen en de omgeving ervan bevuilen, dan zijn meestal eenvoudige oplossingen te vinden zonder de dieren te doden. Ook moeten wij dagverblijven, kraamkamers en overwinteringsplaats zoveel mogelijk sparen. Dus niet elke holle boom omhakken; wel het verlies aan natuurlijke holten goed maken door het hier en daar ophangen van speciale vleermuiskasten. Mergelgroeven, forten, ijskelders, kerken en andere in aanmerking komende ruimten moeten, waar mogelijk, worden behouden of hier en daar zelfs speciaal worden bestemd voor vleermuizenschuilplaats. Verder zou het gebruik van houtconserveringsmiddelen die geen gevaar voor vleermuizen kunnen opleveren aan te bevelen zijn. In al deze gevallen is het Staatsbosbeheer graag bereid ter plaatse te komen kijken en advies te geven hoe te handelen.

Een berichtje of telefoontje naar het Staatsbosbeheer, Inspectie Natuurbehoud, is voldoende. Adres en telefoon: Museumlaan 2, Utrecht, 030-511891. Een heugelijke tijding tot slot: bij Koninklijk Besluit zijn met ingang van 20 oktober 1973 alle inheemse vleermuissoorten tot de in ons land beschermde diersoorten gaan behoren. Een erkenning van hun nut en waarde!

Wie belangstelling heeft voor vleermuizen en er nog meer van zou willen weten kan met succes gebruik maken van de hieronder vermelde boeken.

E.H. v. d. Brink, Zoogdierengids van Europa, Amsterdam, Elsevier.
(voor soorten en afbeeldingen).

J.W. Sluiter, P.F. van Heerdt en J.Th. de Smidt, Bescherming van vleermuizen in Nederland, Arnhem, Liners 1956 (voor algemene informatie)

Hoewel dit laatste boekje is uitverkocht is het nog wel uit verschillende bibliotheken, o.a. uit die van het Staatsbosbeheer, te lenen.

ZO MAAR EEN DAGJE VOGELN IN DE BRABANTSE KEMPEN.

Datum: 17 april 1976.

's morgens om 11 uur vertrokken we vanuit Veldhoven richting Zandgerle. Via het Groot- en Kleinmeer te Vessen, naar Middelbeers met de Landschotse heide.

In de loop van de middag naar het Landgoed de Utrecht, met de vennen het Goor en het Flaes, en natuurlijk de Bokkenrijder! Hierna weer terug naar Veldhoven.

Resultaat:

Zandgerle: 1 paar Roodborsttapuiten.

Groot- en Kleinmeer: 1 Blauwe reiger, 4 mann. + 1 vr. Kuifeend, 1 ex. Gele kwikstaart.

Landschotse heide: De Keijenhurk, 5 Regenwulpen, 80 Wulpen, 3 Tureluurs, 15 Grutto's, 50 Kemphanen, en een groep van 30 Kemphanen, 100 Kievitten, 2 Scholeksters, 3 paar Pijlstaarten, 45 Wintertalingen, 2 paar Slobeenden, Rode wouw, vr. Sperwer, vr. Bruine kiekendief, 2 mann. Torenavalk, 2 Buizerden, + 100 Kokmeeuwen, 2 ad. Zilvermeeuwen.

Liesdijk: 2 Buizerden.

Het Goor: 2 Bergeenden, 2 paar Dodaars, 9 mann. + 7 vr. Kuifeend, 2 mann. Tafeleend, 3 paar Slobeenden, 4 mann. + 3 vr. Pijlstaart, 1 Regenwulp en 10 Wulpen overtrekkend.

Het Flaes: 1 Buizerd.

De Bokkenrijder: 1 onv. Stormmeeuw overvliegend en een Zwarte specht gehoord.

Later bij de weilanden van de Landschotse heide nog 1 Regenwulp.

Zandgerle: 1 Torenavalk.

O+O+O+O+O+O+O+

Maayke Cornelissen, Monicque van Schouwbroeck, Monicque de Wit, Maarten Manders, Geert de Wit, Tom Heijnen, Hans Cornelissen en Jacques van Kessel.

VOGELS

ALLERLEI.

- **Werkgroep Nestkastenonderzoek Koningshof:**

Deze groep bestaande uit 8 personen dragen zorg voor de nestkastencontroles en het onderhoud van de nestkasten.

Leden van de werkgroep: Zr. Marie Silaska, Jan van de Werf, Berry Dielissen, Geert de Wit, Jacques van de Brand, Herman Haak, Maarten Manders en Jacques van Kessel.

- **MILIEUGROEPEN** raken misschien subsidie kwijt!

Staatssecretaris Meijer van C.R.M. overweegt vier milieuorganisaties geen extra financiële steun meer te geven.

Deze organisaties voelen er niets voor in een officieel samenwerkingsverband te gaan zitten. Volgens Meijer zou een

hechtere samenwerking de doelmatigheid van de milieuorganisaties ten goede komen. Het gaat om de Stichting Natuur en Milieu, de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie en de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels. Met drie andere organisaties zouden ze moeten samenwerken, waaronder het Wereldnatuurfonds. Maar de vier organisaties vinden dat overbodig! Zij zeggen de huidige samenwerking voldoende te vinden en zien niet in waarom ze een officieel orgaan zouden moeten vormen!!!

- **MEDEDELING VOOR ALLE BRABANTSE VOGELWERKGROEPEN.**

We kennen in Nederland de jaarlijks terugkerende waterwildtellingen, maar zou het niet eens interessant zijn om Provinciale trektellingen te organiseren?

In overleg zouden we een aantal data's kunnen vaststellen b.v. in oktober.

Volgens mij zijn er in Brabant nog nooit van deze provinciale tellingen gehouden. Wilt U dit punt eens bespreken op een van Uw bijeenkomsten?

Bij voorbaat dank,

J.C.P. van Kessel.

(vervolg "Vogels Allerlei".)

- Bericht van de Landelijke vereniging tot Behoud van de Waddenzee. De Landelijke vereniging tot behoud van de Waddenzee en de boer J. Duursema uit Hoogwatum (Groningen) hebben een kort geding verloren dat erop was gericht de bouw van een hoofdgemaal voor de zogenaamde smeerpomp in Scheenda te verhinderen.

De president van de Groninger rechtbank Mr. G. Overdiep overwoog in zijn uitspraak, dat het besluit een gemaal te bouwen geheel volgens de regels tot stand was gekomen. De Waddenzeevereniging en de landbouwer hadden gesteld dat de bouwvergunning in strijd was met een bestemmingsplan.

De vereniging vreest ernstige verontreiniging van de Waddenzee; de boer was bang dat hij grote schade zal hebben zodra het gemaal gaat draaien.

- Witkopzeearenden in Oisterwijk.

In het vogelpark Oisterwijk verblijven momenteel twee Witkopzeearenden. (paartje) Volgens krantenberichten is dit het enige Witkopzeearend-koppel in Europa?

De roofvogels zijn door het Oisterwijkse vogelpark gekocht van de dierentuin in de Amerikaanse hoofdstad Washington. De gedragingen van de vogels worden dagelijks bekeken door een studiegroep die bestaat uit een vogelkundige, een dierenarts en een bioloog.

Hun belangstelling richt zich voornamelijk op kweekresultaten. De Amerikanen zijn hierin zeer geïnteresseerd, omdat dit vogelras dreigt uit te sterven. Om het observeren te vergemakkelijken heeft men twee speciale vliegkooien gebouwd van 15 bij 40 meter. Eens per drie maanden de vogels gewogen en gemeten. Deze vogelsoort heeft een spanwijdte van 2,40 meter, wegen 15 kilo en zijn ruim één meter lang.

- Autoweg wordt afgesloten om padden te beschermen.

Een drukke verkeersweg aan de rand van Den Haag - de Duinweg - zal in het voorjaar 's nachts voor alle verkeer worden afgesloten om padden de gelegenheid te geven veilig over te steken.

Het gemeentebestuur van Den Haag heeft hiertoe besloten omdat de padden in het Haagse Westduingebied met volledige uitroeiing worden bedreigd. Het gaat om de Gewone pad, lid van de familie der kikvorsachtigen. Als de dieren uit hun winterslaap in de duinen ontwaken, trekken ze massaal naar de sloten om daar hun liefdes spel te bedrijven. Op 3 april vond J. van Kessel, langs de weg bij het Grootmeer ongeveer 50 platgereden padden, over een lengte van \pm 200 mtr.

+++++

MENGMEST EEN PROBLEEM VAN DE TOEKOMST !!
oo

Je zult je afvragen wat heeft dit nu toch met de vogelwereld te maken.

Nou, door steeds verder gaande mechanisering en uitbreiding van vooral Brabantse en Limburgse boeren, met name wat betreft de veredelingslandbouw (bio-industrie), ontstaat er een zeer groot overschot aan dunne organische mest. Deze mest kon voor enkele jaren nog met een gerust hart op allerlei percelen verspreid worden, maar heden ten dage is dit al een groot probleem geworden, zeker als men bedenkt dat de betrokken boeren op bepaalde percelen wel 300 ton drijfmest brengen.

Wat voor consequenties heeft dit nu?

Om tot een beter beeld te komen van de gehele situatie heb ik de mebgmest globaal geanalyseerd en daar maakt men onderscheid in varkensmest en rundermest:

Een ton rundermest bevat: 2 kg. N
2 " P_2O_5
5 " K_2O

Een ton varkensmest bevat: 3 kg. N
4 " P_2O_5
4 " K_2O

Als deze stoffen in overmaat aan een perceel worden toegevoegd ontstaat er na geruime tijd een verzadiging en gaat de Kalium en stikstof uitspoelen. (K en N spoelen uit als het klei-humus complex en de K_2O , opgelost in het bodemvocht, verzadigd is; de P_2O_5 wordt gefixeerd aan Fe en Al en vormt dus een onoplosbaar zout daardoor is de fosfor geen probleem).

Vervolg mengmest een probleem van de toekomst.

Als deze stoffen uitspoelen komen ze in het grondwater terecht en zo via de afwatering in allerlei sloten, riviertjes, plassen enz.. Als deze elementen in het water terecht gekomen zijn ontstaat er een weelderige plantengroei waardoor meestal ook nog de opp. bedekt wordt met drijvende waterplanten en wieren; het wordt als het ware afgesloten. De planten op de bodem kunnen daardoor niet meer assimileren en er ontstaat een zuurstof tekort en er ontstaat een anaërobe toestand.

Betekenis der tekens:

N - stikstof

P_2O_5 - fosforpentoxide

K_2O - kaliumoxide

K - kalium

O - zuurstof

P - fosfor

Fe - ijzer

Al - aluminium

o
ooo
ooooo
ooooooooo
oooooooooooo
ooooooooooooo

(vervolg: Mengnest.)

Deze planten worden geheel afgebroken door de anaërobe bacteriën en er ontstaat een vuile vieze bruin-zwarte plas water waarin geen enkel leven meer mogelijk is.

Dus ook geen voedsel meer voor onze eenden, futen, reigers, neerkoeten, ijsvogels enz. enz.

Het mengnest overschot wordt dus een essentieel probleem in het Brabantse milieu.

Kunnen wij als Vogelwerkgroep een alternatief vinden voor de nestoverschotten???

Jan Heesters.

oo

EVEN TUSSENDOOR.

- In ons volgend nummer willen we een interessant artikel publiceren over de Kraanvogels op trek in de Brabantse Kempen. In het najaar van 1975 zijn opvallend veel Kraanvogels doorgetrokken hier in Brabant. Hebt U nog gegevens liggen wilt U die dan even opsturen? De bedoeling is dat de waarnemingen op een kaart worden ingetekend, dus alle waarnemingen zijn welkom.

+++++

Hieronder staat dan de eerste aflevering van een nieuwe rubriek in de Blauwe Klawier. Het bestaat uit een interview met een willekeurig lid uit de werkgroep. We trachten hiermee te bereiken dat we op deze manier niet zo "vreemd" meer tegenover elkaar staan.

Door een dergelijk interview proberen we erachter te komen waarom en hoe de betrokken persoon tot onze hobby is gekomen. Misschien begrijpen we dan beter waarom en hoe iemand op bepaalde aspecten reageert.

Verder lijkt het ons wel eens leuk om hem/haar eens op een andere manier te leren kennen. Het is uiteraard alleen de bedoeling om slechts een tipje van de sluier op te lichten.

Ons eerste "slachtoffer" was Jan v.d. Werf.

Wij spraken met..... JAN VAN DE WERF.

Op Goede Vrijdag zijn we een avond gaan buurten met Jan. In de woonkamer, die nog naar verf en koffie geurde zijn we van start gegaan.

Jan is geboren in Reewijk, (een plaatsje ergens tussen Gouda en Woerden). Temidden van zijn 12 broers en zusters en ongeveer 20 koeien (vader was veeboer) groeide hij op in de polder. Slenterend van weiland naar weiland bracht hij als echte boerenzoon z'n vrije tijd door.

Al vissend en slootje springend is zijn interesse opgewekt voor de natuur, hetzij meer onbewust dan bewust. Zo vroeg hij zich altijd af hoe een vogel nu precies heette, "was ~~xxx~~ een regenfluiters nu een regen fluiters of niet" ? Nu is hij er achter gekomen dat het een tureluur is. Maarvan regenfluiters kun je niet leven dus ging Jan naar de ambachtsschool. Boer zijn leek Jan ook niet alles en timmerman was voor hem hét paradijs.

Na de ambachtsschool werd in de avonduren naarstig voor het annemersdiploma gelêerd. Al met al de natuur bleef op de achtergrond en wanneer hij dan wat tijd vrij kon maken was voetballen veel leuker en..... een pilsje is erg lekker !!

Vooral met het laatste punt zijn wij het roerend met hem eens. Doch het Vaderland riep; 21 maanden lang, eerst als Jan soldaat en later als meneer Jan den Onderofficier.

Toch was dit een tijd om met plezier aan terug te denken.

Na de dienstdienst zou Jan aannemer zijn geworden maar er kwam iets tussen hij ging namelijk verder studeren voor een N.O. akte (Nijverheids Onderwijs).

Tijdens deze laatste studie is Jan gehuwd. Ook al vindt hij kinderen opvoeden erg leuk maar om dit op een L.T.S. als leraar te doen, nee, dat was toch ook niet alles.

In 1969 is de familie v.d. Werf naar Veldhoven gekomen en Jan bekleed daar de functie nu als bouwkundig tekenaar en het bevalt hem goed.

Na zijn studie had hij meer vrije tijd gekregen en door de bosrijke omgeving kreeg de natuur als hobby een steeds grotere vinger in de pap. Hij is lid van het I.V.N. afdeling Veldhoven geweest. Nadat deze vereniging was ontbonden is hij meteen lid van het I.V.N. in Eindhoven geworden.

In 1974 kwam hij in contact met de Vogelwerkgroep, die toen nog in oprichting was, dit is hem zo gaan interesseren dat hij van begin af aan lid is geweest. Nu is hij een erg actief lid van de werkgroep. Verder is hij bezig met een I.V.N.-cursus om zodoende zijn kennis nog wat op te vijzelen.

Ook is Jan actief bezig met de Stichting Jeugdbelangen, werkgroep Buurtbelangen, trimmen en niet te vergeten het tuinieren hoewel dit de laatste tijd wat minder wordt.

We hebben mevrouw v.d. Werf ook eens gepolst wat zij van Jans hobby vindt en of ze er zelf ook wat aan doet.

Hoewel haar interesse in de natuur wat minder is vindt ze het wel ontzettend mooi, een nadeel vindt ze dat Jan, ivm de I.V.N. cursus, weinig tijd voor haar en z'n gezin overheeft.

Ze vindt ook dat de interesse overslaat op hun zoon (toekomstig lid !!!)

Visie op de vogelwerkgroep.

Jan vindt dat de Vogelwerkgroep momenteel goed draait, toch zou hij graag zien dat de groep zich iets meer richt op de voorlichting over de natuur en dan vooral voor de kinderen. Bijv. in de vorm van lezingen, diaserieën en excursies.

Hieronder staat dan de eerste aflevering van een nieuwe rubriek in de Blauwe Klawier. Het bestaat uit een interview met een willekeurig lid uit de werkgroep. We trachten hiermee te bereiken dat we op deze manier niet zo "vreemd" meer tegenover elkaar staan.

Door een dergelijk interview proberen we erachter te komen waarom en hoe de betrokken persoon tot onze hobby is gekomen. Misschien begrijpen we dan beter waarom en hoe iemand op bepaalde aspecten reageert.

Verder lijkt het ons wel eens leuk om hem/haar eens op een andere manier te leren kennen. Het is uiteraard alleen de bedoeling om slechts een tipje van de sluier op te lichten.

Ons eerste "slachtoffer" was Jan v.d. Werf.

Wij spraken met..... JAN VAN DE WERF.

Op Goede Vrijdag zijn we een avond gaan buurten met Jan. In de woonkamer, die nog naar verf en koffie geurde zijn we van start gegaan.

Jan is geboren in Reewijk, (een plaatsje ergens tussen Gouda en Woerden). Temidden van zijn 12 broers en zusters en ongeveer 20 koeien (vader was veeboer) groeide hij op in de polder. Slenterend van weiland naar weiland bracht hij als echte boerenzoon z'n vrije tijd door.

Al vissend en slootje springend is zijn interesse opgewekt voor de natuur, hetzij meer onbewust dan bewust. Zo vroeg hij zich altijd af hoe een vogel nu precies heette, "was ~~xxx~~ een regenfluiters nu een regen fluiters of niet" ? Nu is hij er achter gekomen dat het een tureluur is. Maarvan regenfluiters kun je niet leven dus ging Jan naar de ambachtsschool. Boer zijn leek Jan ook niet alles en timmerman was voor hem hét paradijs.

Na de ambachtsschool werd in de avonduren naarstig voor het aannemersdiploma gelêerd. Al met al de natuur bleef op de achtergrond en wanneer hij dan wat tijd vrij kon maken was voetballen veel leuker en..... een pilsje is erg lekker !!

(vervolg "Wij spraken met.")

Verder dacht hij dat de groep in de toekomst ook wat moest gaan doen aan het onderhoud van natuurterreinen.

Tot slot wou hij met vriendelijk verzoek vragen aan de leden die diaserieën vertonen hierbij meer toelichting wilde geven. Dit vraagt wel wat voorbereiding maar dit lijkt hem niet zo bezwaarlijk.

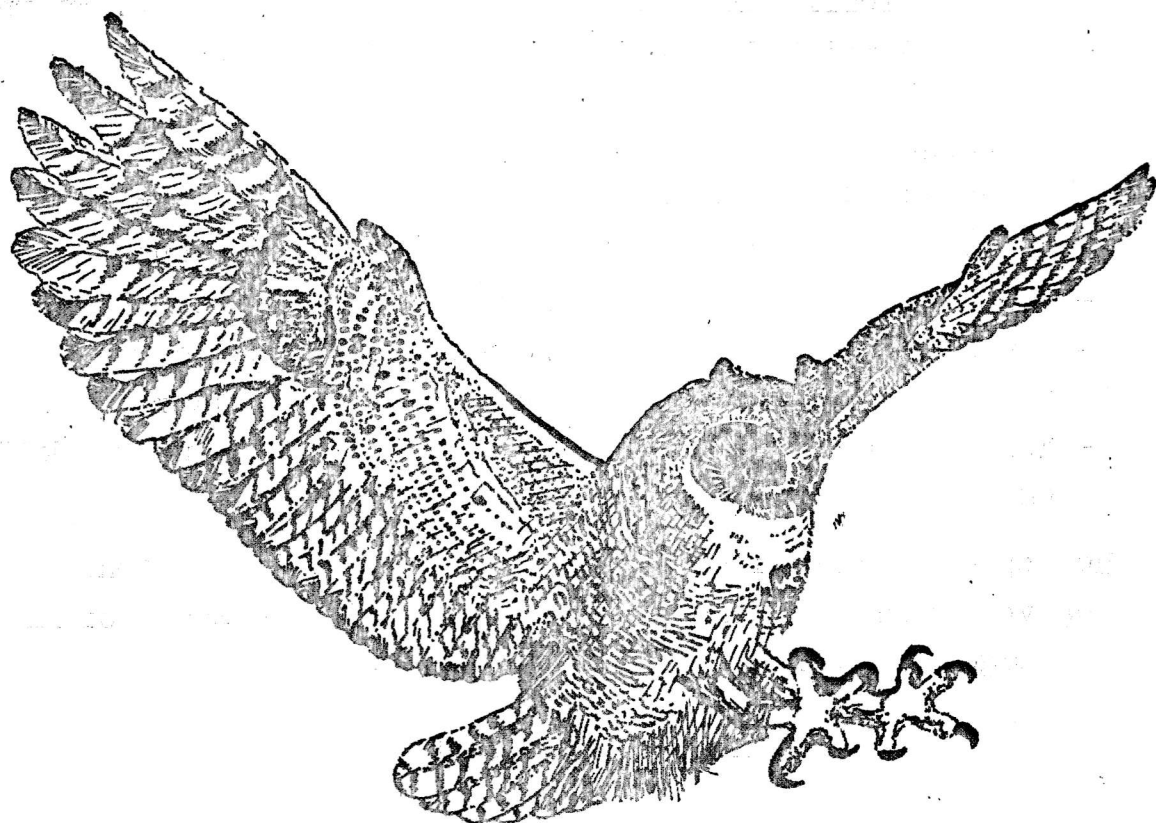
Ten slotte willen we Jan bedanken voor zijn medewerking. Hij heeft de spits afgebeten en we hopen dat we met deze rubriek nog vele leden op deze manier kunnen introduceren.

Chris Tönissen

en

Jan Heesters.

-o-

ONDERZOEK NAAR HET VOORKOMEN VAN DE REGENWULP IN NEDERLAND

In grote lijnen is het voorkomen van de Regenwulp in Nederland vrij goed bekend. Toch blijkt dat in een groot aantal gevallen weinig konkrete gegevens voorhande zijn. Derhalve wordt in 1976 een onderzoek in België en Nederland ter hand genomen.

Naat het verzamelen van de waarnemingen is het de bedoeling dat in beide landen op de daar bekende slaappleatsen simultaantellingen worden gehouden. Het onderzoek spitst zich voorlopig toe op de voorjaarstrek (april-mei).

In elk geval worden onderzocht: enkele slaappleatsen in de omgeving van Antwerpen, Belgische kust, Noord Brabant, Drente en daaraangrenzend Friesland en Groningen.

Voor dit onderzoek worden de volgende gegevens gevraagd:

- In feite alle waarnemingen, met vermelding van datum, aantal, bijzonderheden (trekrichting o.i.d.) plaats en dergelijke. Waarnemingen vanaf 1965 tot heden- en belangwekkende gegevens van daarvoor- zijn eveneens bruikbaar.
- Algemene gegevens over de doortrek in een bepaald gebied, gesplitst in voorjaars- (april-mei) en najaarswaarnemingen (juli-augustus). Bijv. gegevens van een periode nadat een avifauna is verschenen.
- Gegevens over het voorkomen van slaappleatsen; slaaptrekwaarnemingen.
- Aanduidingen over jaarlijkse verschillen in doortrekperiode en getalsterkte; verschillen in voorjaars- en najaarstrek.
- Worden alleen overtrekkende vogels waargenomen of ook fouragerende exemplaren?

Het spreekt vanzelf dat de waarnemers die hun gegevens - ook negatieve gegevens zijn van belang- ter beschikking stellen door middel van verslagen op de hoogte worden gehouden.

Arend J. van Dijk

Ootmaandijk 1

Uffelte 7512

Tel. 05215-331.

Een land dat een bijzondere indruk op mij gemaakt heeft.

Toen ik het voor het eerst aanschouwde was ik mij niet bewust van het bijzondere. Pas later, jaren later, traakte ik onder de indruk van het schone, het schone van het landschap, de dorpen en gehuchten, gehuchten met hun typische bewoners, de dieren en de planten.

Wat was het wat zo'n bijzondere indruk op mij maakte?

Vraag het mij niet ik kan U onmogelijk een genuanceerd antwoord geven, het valt me namelijk moeilijk een beschrijving te geven van m'n innerlijk belevenissen als ik het mag bezien.

Allerlei herinneringen komen in mij op en ik moet steeds denken aan de verhalen verteld door mijn ouders, mijn grootouders, ja zelfs door mijn overgrootouders. Veel dingen heb ik van hen en ik beleef ze zelf ook. Ik leef met de bewoners mee, voel me een met hen, ik beleef het intens en ik zie mezelf niet als buitenstaander.

Ik ben een, ik vóel me een, een met het landschap. Uren kan ik op mijn rug liggen, starend naar de zon welke in mijn ogen priemt en de grashalm verschroeit, de grashalm waar ik op kauw, een gewone grashalm, wel verdord maar niet gebroken, fier steekt hij omhoog, reikend naar die rode bol. die mooie bol die toch zijn vijand is, hij beweegt wat heen en weer, op de maat van een liedje, een liedje dat ik aan het neuriën ben, een liedje over het land met de dieren en de planten, die planten die o zo schoon zijn: niet overdadig gekleurd, maar wel mooi, paars en geel, wat groen en soms zelfs wat rood, niet dat rood van de in het wild groeiende planten, maar dat rood van de planten bij de mensen in de tuin-

tjes, die typische tuintjes, allemaal afgeperkt maar voor iedereen open, in die tuintjes leven de bewoners, daar hebben zij hun groenten, onbespoten, en toch nauwelijks aangevreten door insekten, de beestjes schijnen er geen vat op te hebben, een tuin vol vogels, vogels die hun klaterend lied zingen, ieder op zijn best, de merel het hardst, zij zingen het lied van God, God hun Heer, evenals de mensen, zij zingen mee, zij klappen, zij fluiten, ze zijn vrolijk, ze hebben nooit ruzie, ze doen niet groot, ze zijn wat ze zijn: Brabanders, alleen maar Brabanders, met hen voel ik me een, van hen ben ik een, geboren op het platteland, tussen de koeien, de varkens, die kakelende kippen, ruziënd om een weg gesmeten stukje brood.

Ja, dit is het land, het "land" dat een bijzondere indruk op mij gemaakt heeft en dit nog doet, want nergens zijn de mensen zo goed, zo goed als hier, hier in mijn

BRABANT.

G. de Wit

Herman en Greet Haak, Jack, Jet en Patrick van den Brand.

Verslag vogelweekeind Carnaval Texel.

Op een zaterdag morgen om half negen vertrokken wij vol goede moed uit Best naar het waddeneiland Texel. De weergoden waren ons goed gezind met een prachtig heldere blauwe hemel. Reeds onderweg komende langs het landgoed Maurick werd onze aandacht getrokken door de broedkolonie blauwe reigers die zeer goed zichtbaar in de kale boomkruinen op de oude nesten stonden.

Na een uurtje rijden passeerden wij de Vinke Veense plassen waar twee baltsende futen ons het naderende voorjaar al aankondigden.

In den Helder aangekomen vertrokken we met de boot van 11.35 uur het koontje op Texel. In de haven zagen we de eerste eider-eenden. Rijdende over het eiland viel ons het grote aantal schapen op en de verschillenden kleur strepen die zij op de rug hadden. Gelukkig had Herman hiervoor de enige juiste verklaring en wel dat dit te danken was aan de avontuurtjes van meneer schaaap in zijn voortplantings drift daar deze op zijn buik een spons draagt met verfstoffen die deze kleuren strepen achter laat. Verder werd onze aandacht getroffen door het veelvuldig voorkomen in weide en wegbermen van gele crocus en op plaatsen met een dichte hout opstand het reikelijk bloeien van het sneeuwkllokje. Tevens zagen wij op de weilanden grote aantallen scholeksters, kieviten, wulpen en grazende meerkoeten.

Aangekomen in Coeksdorp waar we een appartement hadden gehuurd vertrokken we na wat gegeten te hebben voor verdere verkenning van het eiland naar het duingebied de Krim. Hier waren

nog duidelijk de sporen van de laatste storm zichtbaar. Het duinpad naar de kust verdween plotseling en we keken in een loodrechte afgrond van `n meter of zes diep. Aan de kust zelf zaten zeer weinig vogels maar dit veranderde gelukkig al vrij snel toen we terug lopend door de duinen enkele vennen (De Slufter) passeerden. Hier waren rijk vertegenwoordigd: de scholekster, wintertaling, zilvermeeuw, bergeend, oeverloper en meerdere koppels pijlstaarteenden. Ook vonden we een dood juveniel exemplaar zilvermeeuw die nog warm aanvoelde. Dit was helaas niet het enige vogellijkje wat we aantreffen, want op de tweede dag van ons bezoek aan het eiland vonden we, wandelend langs de dijk aan de waddenzee, over een afstand van plusminus 600 meter 25 scholeksters, 5 eidereenden, 2 bergeenden, 1 wilde eend en een wintertaling. Een scholekster was geringd door vogeltrekstation Arnhem. De ring is inmiddels opgestuurd.

In de zee aan de Waddenkust zwommen grote aantallen eidereenden en enkele zwarte zeeende.

Ongetwijfelt het rijkst aan vogelsoorten was het natuurgebied De Bol aan de Waddenkust met o.a. witoogend, brilduiker, kuifeend, smient, toppereend, tafeleend, kluut, rietgans, kolgans en, tot onze grote verbazing, tussen al deze ganzen een rosse flamingo. Op het Wad zelf zaten veel plevier soorten en strandlopers. De derde dag hebben we nog een bezoekje gebracht aan het Natuurhistorisch Museum de Koog waarin we een zeer groot arsenaal opgezette vogels en een bassin met zeehonden vonden, dit was werkelijk fantastisch. Ook zijn we nog naar het natuurgebied de Muy gaan kijken, maar we waren nog te vroeg om lepelaars te zien. Wel troffen we onderweg daar naar toe nog een vrouwtje blauwe

kiekendief en een bruine kiekendief mannetje en een buizerd.
Al met al was het toch een zeer geslaagd vogelaars reisje.

SOORTENLIJST

Bergeend	zeer talrijk	oeverloper	enkele
Kuifeend	talrijk	kanoetstrandloper	enkele
Eidereend	talrijk	paarse strandloper	talrijk
Brilduiker	8 ex.	kleine strandloper	9 ex.
Witoogend	2 ex.	Morinel plevier	1 ex.
Wilde eend	talrijk	Kleine plevier	enkele
Smient	enkele	bontbekplevier	5 ex.
Toppereend	enkele	watersnip	5 ex.
slobeend	enkele	wulp	zeer talrijk
zwarte zeeëend	enkele	regenwulp	ong. 30 ex.
tafeleen	talrijk	Grutto	ong. 25 ex.
pijlstaart	12 ex.	tureluur	ong. 30 ex.
wintertaling	zeer talrijk	zwarte ruiter	enkele
Scolekster	zeer talrijk	groenpootruiter	2 ex.
kievit	zeer talrijk	kemphaan	20 ex.
kluut	11 ex.	Rietgans	talrijk
fazant	7 ex.	Kolgans	talrijk
patrijs	2 ex.	grauwe gans	talrijk
fuut	2 ex.	blauwe reiger	ong. 20 ex.
Zilvermeeuw	zeer talrijk	knobbelzwaan	14 ex.
stormmeeuw	talrijk	meerkoet	zeer talrijk
kokmeeuw	talrijk	waterhoen	zeer talrijk
kleine mantelmeeuw	5 ex.	torenvalk	4 ex.
grote mantelmeeuw	talrijk	blauwe kiekendief	1 vr.
visdiefje	enkele	Bruine kiekendief	1 mn.

Vervolg soortenlijst:

buizerd (lichte fase) 1 ex.	graspieper 15 ex.
Houtduif ong 50 ex.	flamingo 1 ex.
kneu talrijk	boompieper 2 ex.
veldleeuwerik ong 30 ex.	Dode exemplaren:
koperwiek 22 ex.	kokmeeuw 1
kramsvogel 1 ex.	zilvermeeuw juv. 1
zwarte kraai talrijk	bergeenden 4
bonte kraai ong 30 ex.	eidereenden 8
spreeuw zeer talrijk	scholeksters 31
merel talrijk	wintertaling 1
kauw talrijk	wilde eend 1
huismus talrijk.	meerkoet 1
ringmus talrijk	Totaal 48 ex. waarvan 1 scholekster geringd door vogeltrekstation Arnhem.
lijster 1 ex.	
koolmees 3 ex.	

Totaal aantal soorten ⁷² plus 2 welke niet konden worden thuisgebracht.

amfibieën.

Vele miljoenen jaren geleden kroop tegen de oever van een dampend tropisch meer een vreemd visachtig wezen uit het water. Deze pionier kon slechts korte tijd op het land blijven, omdat zijn ademhalingsorganen nog niet zo goed ontwikkeld waren, zodat een langdurig verblijf buiten het water nog onmogelijk was. De afstammelingen van deze pionier konden steeds beter ademen op het land.

gestimuleerd door het uitdrogen van het klimaat en het inkrimpen van de bestaande meren, ontwikkelde zich de eerste klasse van landbewonende dieren, de Amphibia.

Het woord 'Amphibia' betekent letterlijk dubbel leven.

De naam 'Amphibia' slaat op het vermogen van deze dieren om een deel van hun leven echte waterdieren te zijn

op een ander deel even echte landdieren. In hun jeugd stadium leven de amfibieën["] namelijk in het water. De eieren worden in het water gelegd. Uit de eieren komen larven die een visachtig uiterlijk hebben en kieuwen bezitten. Naarmate de larven ouder worden maken de kieuwen plaats voor de longen. Als de jonge dieren volgroeid zijn, kruipen ze het land op, waar zij zich het grootste deel van het jaar ophouden.

Veel amfibieënsoorten komen uitsluitend in de paartijd in het water. Wel moeten de dieren oppassen dat ze niet in een droog

milieukomen, omdat ze erg snel uitdrogen en dan dood gaan.
Amfibieën houden zich dus op vochtige koele plaatsen op.
Er zijn ook amfibieën die altijd in het water leven. Die
behouden hun kieuwen. Enkele voorbeelden van deze amfibieën
zijn de Mexicaanse Axolotl en de Grottenolm. Dit zijn echter
uitzonderingen. De meeste amfibieën leven hoofdzakelijk
op het land. Een heel duidelijk voorbeeld is wel de vuur-
salamander. De vuursalamander kan nauwelijks zwemmen. Hij
begeeft zich dan ook in ondiepe plasjes, waarin hij niet kan
verdrinken. Mocht een vuursalamander onverhoopt toch in een
grote diepe poel belanden, dan is de kans dat hij verdrinkt
groot.

Er bestaan vandaag de dag zo'n
drieduizend amfibieënsoorten.
De tegenwoordig levende amfi-
bieën worden verdeeld in drie
orden: de wormsalamanders

(Gymnophiona, pootloze gravende amfibieën die uitsluitend in
de tropen voorkomen); de salamanders (Caudata); de padden
en kikkers (Salientia).

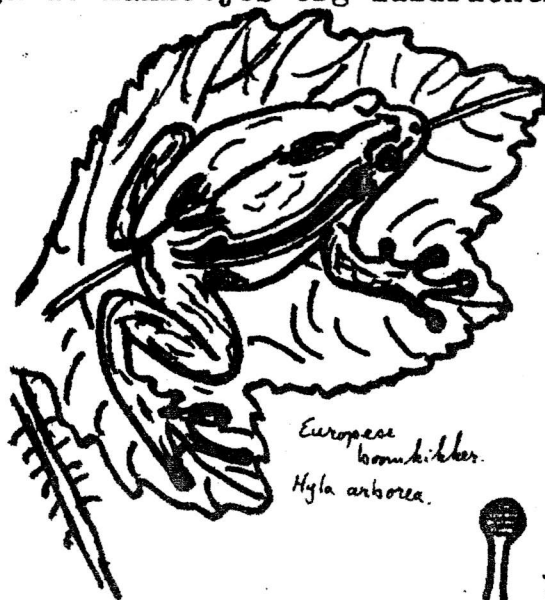
In Nederland zijn de laatste twee orden vertegenwoordigd.
Vijf salamandersoorten, vijf paddensoorten en vier kikkersoor-
ten, waaronder ook de boomkikker (Hyla arborea).

Alle amfibieën leggen hun eieren in het water.

De kikkers zetten hun eieren af in grote klompen, uitgezonderd de boomkikker. Die legt zijn eieren in klompjes ter grootte van een walnoot. Padden zetten hun eieren in lange snoeren of in kleine klompjes af. Salamanders bevestigen hun eieren een voor een zorgvuldig aan aan de onderkant van een waterplant.

De bevruchting: bij amfibieën geschiedt de bevruchting uitwendig. Nu vraag je je misschien af waarom je in het voorjaar mannelijke kikvorsen en padden op een vrouwelijk exemplaar ziet zitten. De verklaring daarvoor is de volgende: in het voorjaar zoeken de mannetjes kikkers een vennetje of een poeltje op. In die tijd zijn de mannetjes erg luidruchtig,

zodat je dan vaak de prachtige kikkerconcerten kunt horen. De vrouwelijke kikvorsen komen op die kwaakconcerten af. Zodra een kikker een mannelijke kikker nadert, probeert het mannetje bij de ander op de rug

te klimmen. Mocht hij het ongeluk treffen dat de ander toevallig ook een mannetje is, dan zal hem dat tekenen geven d.m.v. een bepaald geluidje. Soms vergist een mannetjes kikker zich wel eens en pakt dan een vis in plaats van een kikker. De vis kan dat bepaalde geluidje niet maaken,

zodat de kikker hem niet loslaat. Soms pakt de kikker de vis wel eens ter hoogte van de kieuwen. Als dat het geval is heeft de vis wel erg veel pech, want dat betekent dan onherroepelijk zijn dood. De kikker blijft namelijk erg lang zitten, zeker een paar weken. Ik heb wel eens gezien dat een mannelijke pad op een vrouwelijke pad zat, die al in vergaande staat van ontbinding was. Eigenlijk is het helemaal niet zo verwonderlijk dat zulke dingen gebeuren. Als een kikker of een pad eenmaal een vrouwtje te pakken heeft, blijft hij net zolang op haar zitten tot zij haar eieren gelegd heeft. Dit moet hij wel doen omdat hij de eieren pas kan bevruchten als ze naar buiten komen. Het mannetje gaat op de rug van het vrouwtje zitten, om te voorkomen dat het vrouwtje de eieren legt wanneer er geen mannetje in de buurt is, want dan zouden ze onbevruucht blijven.

Bij salamanders gaat de bevruchting heel anders in z'n werk. Het mannetje zet in een ondiep kuiltje een spermatofoer (een zaadklompje) af. Het vrouwtje kruipt daar overheen om de spermatofoer in haar cloaca op te nemen.

Alle amfibieën["] produceren enorme hoeveelheden eitjes. Dit is nodig, omdat door die uitwendige bevruchting een groot aantal eitjes onbevruucht blijft, grote hoeveelheden eitjes door vissen en andere dieren verorberd worden en het grootste deel der larven ten prooi valt aan andere dieren. Een salamander kan tweehonderd tot driehonderd eitjes leggen. Niet meer dan vijftig worden er bevrucht !

Het vroedmeesterpadje legt veel minder eitjes dan de andere amfibieën["]. Dat is ook niet nodig, omdat het mannetje goed op de eieren past. Hij wikkelt de eiersnoeren om zijn achterpoten.

Overdag houdt hij zich schuil op een koele plaats. 's Avonds gaat hij het water in om te voorkomen dat de eieren uitdrogen. Na twee of drie weken, als de larven op uitkomen staan zoekt het mannetje het water weer op. Zodra de larven zich uit hun eitje hebben bevrijd, ontdoet hij zich van het lege snoer. Zijn taak als vroedmeesterpad zit er weer op.

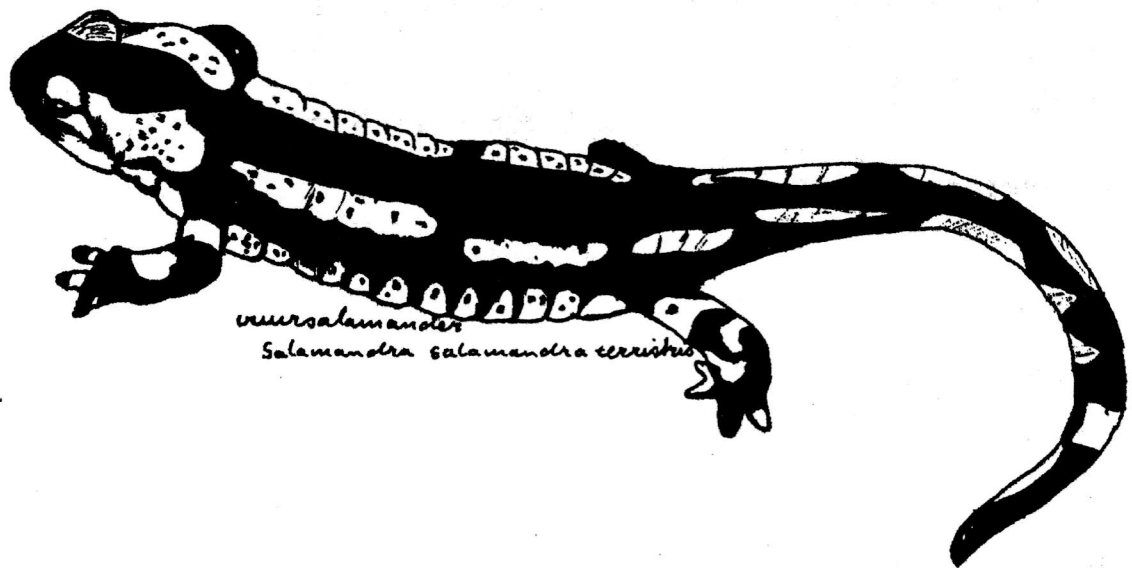
De amfibieën worden in Nederland ernstig bedreigd.

Ik weet nog wel dat een jaar of tien geleden de sloten en poeltjes in de paartijd vol zaten met: de kleine watersalamander (*Triturus vulgaris*), de grote watersalamander (*Triturus alpestris*). De vuursalamander (in Nederland vinden we de ondersoort *Salamandra salamandra terrestris*) en de vinpootsalamander (draadsalamander, zwemvoetsalamander, *Triturus helveticus*) zijn in Nederland nooit algemeen geweest. Voor de kikkers en de gewone pad (*Bufo bufo*) staan de zaken er wat rooskleuriger voor dan voor de salamanders. De groene kikker (*Rana esculenta*) is in een paar jaar ontzettend in aantal achteruit gegaan. De laatste twee jaar gaat hij gelukkig weer in aantal vooruit. Of wij dit ook van de heikikker (*Rana arvalis*) en de bruine kikker (*Rana temporaria*) kunnen zeggen weet ik niet. Wel mogen we zeggen dat deze twee amfibieën tot de nog algemene diersoorten gerekend mogen worden.

Helaas kunnen we dat niet zeggen voor de Europese boomkikker (*Hyla arborea*). Dit prachtige kikkertje is in ons land heel zeldzaam. De gewone pad is in Nederland algemeen en ik geloof dat we dit ook van de rugstreepad (*Bufo calamita*) kunnen zeggen. Maar willen we een vroedmeesterpad (*Alytes obstetricans*), een geelbuikvuurpad (*Bombina variegata*) of een knof-

lookpad (*Pelobates fuscus*) te zien krijgen, dan zullen we toch erg goed moeten zoeken. Vooral bij laatste, omdat die hoofdzakelijk ondergronds leeft.

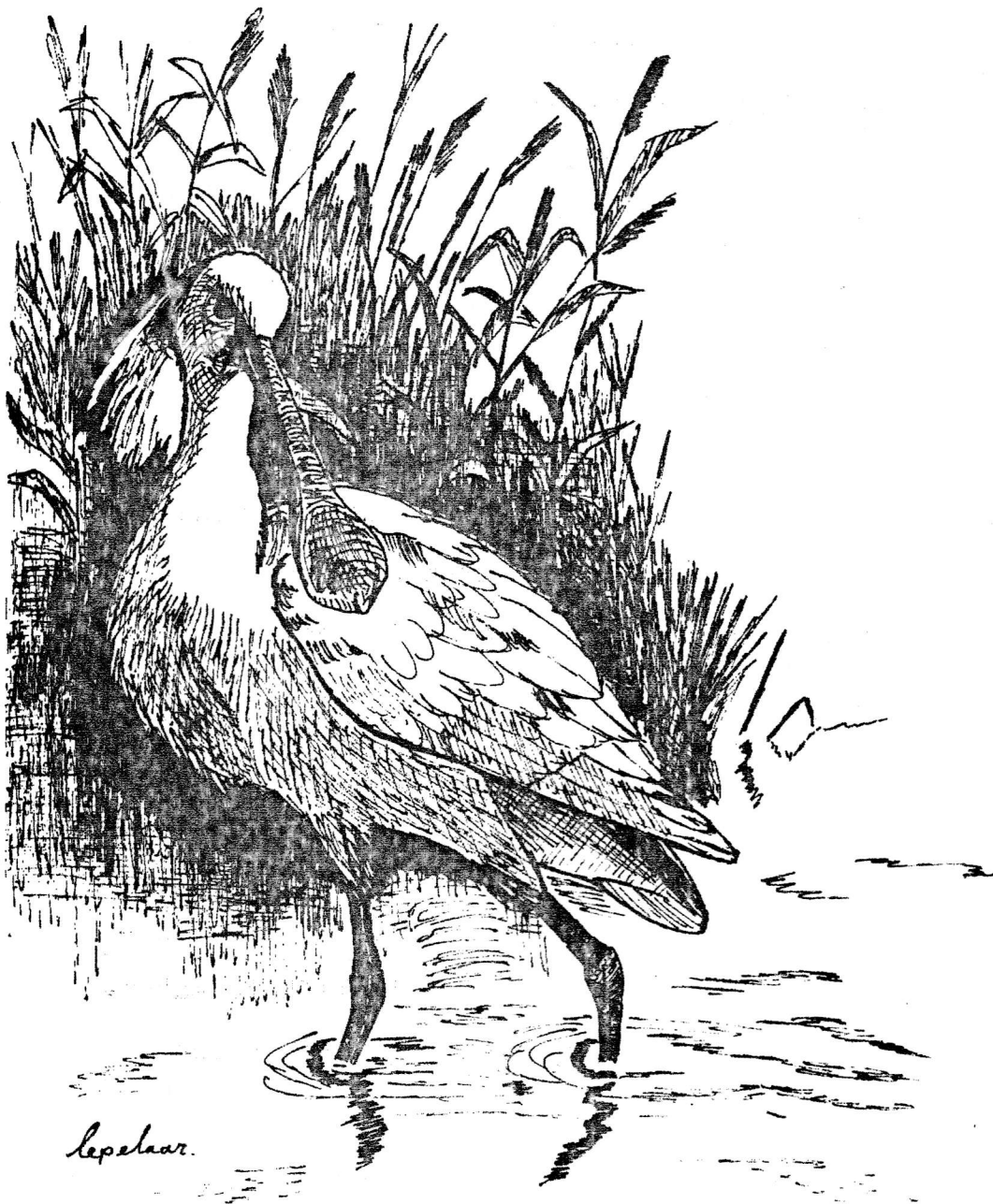
Het is jammer dat het er voor onze amfibieën niet zo best voor staat. Amfibieën zijn namelijk absoluut onschadelijk. Ze kunnen je niet vergiftigen, of lelijk toetakelen. Wel kunnen veel amfibieënsoorten giftige stoffen uitscheiden, maar die zijn voor de mens ongevaarlijk. Amfibieën zijn wel nuttige dieren. Het zijn namelijk allemaal hoofdzakelijk insekteneters!

Ik ben blij dat men de amfibieën nu beschermend heeft. Heel wat salamanders en kikkertjes hebben de dood gevonden in een jampotje. Maar de grootste bedreiging voor onze amfibieën vormt toch de waterverontreiniging. Helaas kunnen wij als jeugdbondertjes niet veel tegen de waterverontreiniging doen. Wat we wel kunnen doen is, de amfibieën in hun natuurlijke omgeving laten en mensen die amfibieën vangen er op wijzen dat deze dieertjes uit Nederland dreigen te verdwijnen.

Weet je salamanderpoeltjes, vertel dat dan niet aan iedereen verder, omdat de kans groot is dat iemand met slechte bedoelingen dat poeltje dan te weten komt en er naar toe gaat, niet om naar deze mooie diertjes te kijken, maar om ze vangen !
LATEN WE ZUINIG ZIJN OP DE WEINIGE AMPFIBIEËN DIE WE NOG HEBBEN !

Maarten Manders.

NIEUW PEELMUSEUM.

In juni 1973 werd in de Oostbrabantse Peel gemeente Asten het Natuurstudiecentrum en Museum Jan Vriends geopend. Het werd een groot succes: reeds het eerste jaar 25.000 bezoekers. Dankzij subsidies van vele kanten kon reeds in 1974 begonnen worden met de bouw van een riant modern museum, waarin het oorspronkelijke boerderij museum werd opgenomen. In juni 1975 werd het nieuwe complex geopend. Het peelmuseum is voor jong en oud zeer attractief en leerzaam. Het bevat een grote doch zeer overzichtelijk en boeiend opgestelde collectie naturalia, goeddeels op de peelstreek afgestemd. Talrijke vogelsoorten zijn er te bewonderen. Duizende vlinders, reptielen, kevers en insekten omvat de verzameling.

LEVEND MUSEUM.

De biotopen -zowel binnen als buiten- natuurgetrouwe weergave van heidelandschap en Peel, met levende planten en vele opgezette dieren, zijn grote trekpleisters. Er is een filmzaal, waar regelmatig voor allerlei groepen, en vooral schoolklassen, dia's en films worden vertoond. De initiatiefnemer en directeur van het museum, de bekende natuurhistoricus-auteur-docent Jan Vriends geeft, na afspraak, toelichting en voordrachten. Hij weet jong en oud te boeien en de samenhang van levensgemeenschappen in de natuur, speciaal van de Peelstreek, instruktief duidelijk te maken. Er is in de natuur tussen al wat vliegt, kruipt, loopt en zwemt, tussen al wat leeft, groeit en bloeit, een logisch verband. Dát wil het museum laten zien. Ook hoe de mens het evenwicht verstoort. Er is een aquarium van uitzonderlijke lengte, dat het leven in een Peelsloot volledig weergeeft. De reeds gedane aanplant van

bomen en struiken rond het museum is functioneel gericht op het doel van het studiecentrum. De nieuwe bijenstal geeft vele mogelijkheden voor de bestudering van het bijenleven. Er is bovendien een gespecialiseerde bibliotheek met zeldzame boekwerken op natuurhistorisch gebied. In de afdeling studiecentrum verrichten universitaire studenten onderzoekingen. Ook houden zich daarmee bezig, onder leiding van een aantal wetenschapsmensen, een groep Jonge Onderzoekers. Een uitstekend geoutilleerd laboratorium staat ter hun beschikking.

Het museum beschikt niet alleen over een grote eigen collectie, maar put ook uit verzamelingen van andere natuurhistorische musea en particuliere kollekties. Vaste bezoekers krijgen bij periodiek wisselende tentoonstellingen andere objecten onder ogen. Deze wisseltentoonstellingen kunnen gericht zijn op een bepaald seizoen, een bepaalde streek of op objecten, die met natuur en milieu te maken hebben. Deze wisseltentoonstellingen maakt het museum zelf, en het kan daarna aan andere musea uitlenen, zoals het zelf ook exposities van andere musea kan lenen. Er wordt dus gestreefd naar een dynamisch museum.

Natuurreservaat

Een bezoek aan het museum is een ideale afronding van een wandeling door het natuurreservaat de Groote Peel -1000 ha- op de grens van Asrten-Ospel gelegen. (afstan 8 km). Daar zijn meer dan 200 vogelsoorten geteld en broeden er meer dan 70. In de winter strijken er duizende trekvogels neer, van lijsters tot kraanvogels.

Ligging en bereikbaarheid

Het museum ligt in de Ostaderstraat, aan de westzijde van Asten. De routes erheen zijn met bordjes aangegeven. Asten is met behulp van het kaartje aan de achterzijde van deze folder gemakkelijk te vinden. Er zijn BBA-busdiensten vanaf de spoorwegstations van Eindhoven (lijn 53), Heeze-leende (lijn 53), Helmond (lijn 53) en Weert (lijn 54).

Openstelling

"Museum Asten" (waarin "Natuurstudiecentrum en Museum Jan Vriens" en het Nationaal Beiaardmuseum") is geopend: op werkdagen van 10-17 uur; op zondagen 13-17 uur. 's Maandags gesloten.

Entree: volwassenen f 1,50; kinderen van 5 t/m 16 jaar f 0,75. Groepen (vanaf 15 personen) f 1,00 p.p. (Voor de ene entreprijs kan men beide musea bezoeken). Rondleidingen voor groepen en vertoning van dia's en film worden door het natuurstudiecentrum verzorgd, mits tijdig afgesproken.

NATUURGEBIEDEN ZIJN NIET TE VERZEKEREN !!!

Krantenbericht. Telegraaf 22-4-'76

De natuur heeft in ons land in-geld uitgedrukt-geen enkele waarde. De grondeigenaren in Nederland zijn de afgelopen weken weer eens keihard met de neus op dit akelige feit gedrukt.

Vele honderden hectaren onvervangbaar natuurschoon, waarvan honderdduizenden recreanten regelmatig hebben genoten, hebben eigenaren bij branden verloren zien gaan zonder dat zij er één cent voor kunnen terugkrijgen.

Ook als de brandstichter toevallig in zijn kraag wordt gepakt en door de rechter schuldig wordt bevonden, is schadevergoeding uitgesloten.

Alleen bomen hebben geldswaarde, welke door grondeigenaar of verzekering op de boosdoener kan worden verhaald.

Maar wat is nu de waarde of belevingswaarde van de zeldzame vogels, welke broedend zijn omgekomen, of van de verloren gegane unieke plantengroei ?

ALLEEN BOMEN

De heer H. de Vries van de Onderlinge Bossenverzekering-maatschappij in Arnhem zegt hierover: ,, De ideële waarde van een natuurgebied is wat een gek er voor geeft.

In Nederland zijn natuurgebieden niet te verzekeren. Om dat soort waarden te verzekeren zou men naar Lloyd's in Londen moeten gaan. Ook heide en grasland verzekeren wij niet. Alleen bomen.''

Wij vertrokken om 7 uur 's morgens richting Drimmelen, met een klein groepje vogelaars, met name: Wim v.d. Voort, Jo Sanders, Geert Sanders Nic Venema en Wilgard Heesters.

Aangekomen in Drimmelen stapten we meteen naar een bootverhuurdersbedrijf. Maar tot onze grote teleurstelling was alles op slot, terwijl het ondertussen toch al half 10 was geworden. Dat kwam natuurlijk door de carnaval. Na ruim een half uur rondgelopen te hebben om dan telkens weer ergens aan een deur te rammelen, stak er op een gegeven ogenblik toch een slaperig hoofd naar buiten. Deze man was dan ook al spoedig (na een half uur) beneden. Ondertussen hadden wij onze spullen al in het motorbootje geladen. Na een borgsom betaald te hebben, gingen we eindelijk met goede moed van wal. Ondertussen dat wij het haventje uittotterden konden we genieten van enkele groepen ganzen die in een sierlijke V overvlogen. Wij voeren al spoedig de Amer over, die ons met flinke golven tegemoet kwam. Eenmaal deze over, gingen we al gauw een kreekje binnen om onze tocht roeiende voort te zetten, genietend van de vele watervogels die onze tocht doorkruisten.

De meeste watervogels zagen we bij de volgende plaatsen o.a. Polder lange plaat, Polder middenveld en Polder de Gijster.

Vooraf smienten en pijlstaarten zaten er in grote aantallen.

Waarnemingen:

Fuut	25 exemplaren	Kuifeend	60 exempl.
Dodaars	5 "	Tafeleend	4 "
Roerdomp	1 exemplaar	Sperwer	1 "
Knobbelswaan	3 exemplaren	Buizerd	5 "
Wilde zwaan	2 "	Blauwe kiekendief	3 vr. 1 m.
Kleine zwaam	23 "	Torenavalk	1 exempl.
waarvan 8 ex.onv.		Scholekster	75 "
Grauwe gans duizenden		Kluut	2 "
Kolgans duidelijk minder dan grauwe		Bontbekpl.	5 "
Bergeend	4 Exemplaren	Tureluur	30 "
Smient	1000 "	Kemphaan	30 "
Wintertaling	100 "	Grutto	300 "
Pijlstaart	400 "	Wulp	20 "
		Watersnip	1 "

We hadden een mooie dag gehad en konden nog enkele vogels op een dia vastleggen.

Geert Sanders.

N.B.

Van onderstaande kolonies zijn uit 1970 en 1971 geen gegevens bekend. Tussen haakjes is vermeld uit welk jaar nog meer gegevens ontbreken.

Noord-Brabant: Den Dulver,
Eindhovense Golf (+ '72)
Maurik (+ '72)

Zeeland: Groot Eiland (Hulst)

Vanzelfsprekend zijn de aanvullingen uit de jaren 1972 t/m 1974 het meest urgent. Voor nadere inlichtingen kunt U zich allicht tot ons wenden.

BLAUWE REIGERTELLING 1976

Naam kolonie	Gemeente	Aantal bez. nesten	Aantal onbez. nesten	Teldatum

Bovenstaand schema richten aan: M. Roos
Burg. Verstegenstr. 26
Westzaan

Namens HET INSTITUUT VOOR TAXONOMISCHE ZOOLOGIE,

A.A. Blok
Vrijheidslaan 60 111
Amsterdam - 1010
tel: 020-711745

M. Roos
Burg. Verstegenstr. 26
Westzaan
tel: 075-287214

N.J.N. herfstkamp te Drimmelen (Brabantse Biesbosch) in 1975,
18 t/m 22 oktober (Tom Heijnen, mei 1976)

(Eerder geplaatst in De Kampina, mrt. 1976, pp. 3-15)

Tijdens de herfstvakantie in oktober 1975 werd, evenals in 1974, een kamp te Drimmelen georganiseerd. Helaas is het verzamelde materiaal uit 1974 zoek geraakt, zodat geen vergelijkingen tussen gegevens uit 1974 en 1975 kunnen worden gemaakt.

Excursies:

18-10-1975

00. Willemstad en wijde omgeving

19-10-1975

- 01. Biesbosch
- 02. Dorst en omgeving
- 03. Strijbeekse Heide
- 04. Shell-Moerdijk
- 05. Liesbos

20-10-1975

- 06. Biesbosch
- 07. Biesbosch
- 08. Uiterwaarden Amer, tussen Drimmelen en Lage Zwaluwe
- 09. Shell-Moerdijk

21-10-1975

- 10. Biesbosch
- 11. Biesbosch
- 12. Shell-Moerdijk
- 13. Willemstad, Hellegatsplein en Shell-Moerdijk

22-10-1975

- 14. Landgoed Oosterheide
- 15. Strijbeekse Heide
- 16. Drimmelen - Made
- 17. Breda - Drimmelen
- 18. Shell-Moerdijk

Totaal aantal excursies: 18.

In onderstaand verslag zijn de waarnemingen per soort chronologisch opgesomd. Wegens onvolledigheid en tijdgebrek worden geen vergelijkingen gesteld of conclusies getrokken.

Zeer vaak wordt teruggegrepen op de Avifauna van Noord-Brabant.

Biesbosch houdt alleen het Brabantse deel in, tot aan de Dood.

Eerste kolom: datum 1975

Tweede kolom: aantal exemplaren

Derde kolom: plaats en tussen haakjes het nummer van de desbetreffende excursie.

ANB: Avifauna van Noord-Brabant (Van Erve, 1967).

Fuut

18-10	5 ex	Den Bommel (0)
19-10	1 ex	Visvijvers tussen Drimmelen en Lage Zwaluwe
	10 ex	Spoorbrug Moerdijk (4)
	1 ex	Sasseplaat (4)
	3 ex	Meertje bij Princenbeek, langs de autoweg (5)
	1 ex	Gemaal Schuddebeurs, Moerdijk (4)
20-10	2 ex	Plas langs de zuidoever van de Amer, ten westen van Drimmelen (9)
	6 ex	Amer, van Drimmelen (haven) tot de Amer Centrale (7)
21-10	3 ex	Visvijvers tussen Drimmelen en Lage Zwaluwe (12)
	1 ex	Gat van de St. Jan / Spijkerbroek (10)
22-10	1 ex	Visvijvers tussen Drimmelen en Lage Zwaluwe (18)
	4 ex	Spoorbrug Moerdijk (18)
	5 ex	Gemaal Schuddebeurs, Moerdijk (18)
21-10 ca.	100 ex	Hellegatsplein (12)

In totaal werden 155 Futen waargenomen op tien verschillende plaatsen met maximum aantallen van resp. 1 (2x), 2, 3 (2x), 5 (2x), 6, 10 en ca. 100, wat een totaal geeft van 135 ex.

Aantallen zijn i.v.m. onderduikende vogels (bv. Hellegatsplein) soms moeilijk te bepalen.

ANB: in de periode 1963-1965 was de Fuut met slechts 2 paar in de Brabantse Biesbosch vertegenwoordigt.

In het voorjaar verzamelen zich soms grote groepen; er wordt een maximum aantal van 18 ex te Orthen (11 febr. 1952) genoemd.

Groepen van enkele 10-tallen tot zelfs 100-den ex zijn geen uitzondering. Ook Leijts (1967 en 1971) vermeld de Biesbosch als broedplaats van de Fuut.

Geoorde Fuut

19-10	2 ex	Biesbosch (1). Nadere gegevens omtrent deze waarneming ontbreken.
-------	------	---

ANB: laatste datum is 21 okt. 1956 1 ex te Dorplein (Hens 1965, 348). De wegtrek van adulte vogels van de broedplaatsen begint reeds half juni; jonge vogels kunnen nog tot eind september en soms tot half oktober in het broedgebied verblijven.

Dodaars

18-10	6 ex	Willemstad (0)
21-10	2 ex	ibidem (4)
22-10	1 ex	Visvijvers tussen Drimmelen en Lage Zwaluwe

Gedurende de najaarstrek kunnen zich, vnl. in het binnenland, soms grote groepen vormen van 25 tot 50 exemplaren.

Van Herp en Dekker (1967) vermelden de Biesbosch niet als broedplaats van de Dodaars.

Aalscholver

18-10	4 ex	Den Bommel (0)
19-10	5 ex	Gemaal langs de Amer, ten westen van Lage Zwaluwe (4)
	3 ex	Spoorb rug Moerdijk (4)
21-10	ca. 200 ex	Hellegatsplein. Eén groep van ca. 125 ex zittend, de overige verspreid of in groepjes zittend of zwemmend (13)

ANB: Vroeger bevond zich een kolonie Aalscholwers in de Biesbosch. Hier zijn zij echter verdreven door afschot en uitstoten van jongen ten behoeve van het griendhout, dat door de scherpe guano werd afgetakeld. Deze kolonie kende zijn grootste bloei in de jaren 1934-1945 met als hoogtepunten 1937 met ruim 500 en 1941 met ca. 470 paren. In 1958 werden zes nesten uitgestoten, terwijl in 1959 van twee van de acht aanwezige nesten nog jongen uitvlogen. In 1960 keerden de Aalscholwers niet meer terug. In herfst en winter komen steeds kleine groepjes slapen in de grienden; het gaat hier om enkele tientallen tot maximaal 100 exemplaren. Slechts bij uitzondering meer, zoals op 14 jan. 1963 circa 250 ex. Buiten de Biesbosch wordt de Aalscholwer weinig in Noord-Brabant waargenomen.

Blauwe Reiger

Deze soort werd slechts incidenteel genoteerd en waarschijnlijk veel over het hoofd gezien, met name in de Biesbosch. Enkele gegevens (max. aantallen): 4 ex spoorbrug Moerdijk; 2 ex Sassepilaat; 5 ex opspuitterrein Shell-Moerdijk; 14 ex Noordschans tot Willemstad; 2 ex waarvan 1 ex dood, naast spoorbrug Moerdijk; 15 à 25 (wellicht meer) ex in de Brabantse Biesbosch.

ANB: deze geeft een overzicht van het aantal broedparen van de kolonie in de Biesbosch (in de Dood) in de loop van negen jaren:

jaar	aantal paren	aantal jongen	gemiddeld aantal jongen per paar
1956	65 nesten	?	?
1958	150 paren	400	2,66
1959	150	390	2,60
1960	170	400	2,35
1961	178	500	2,77
1962	110	300	2,73
1963	65	180	2,78
1964	40	120	3,00
1965	55	175	3,18
8 jaren (1956 niet meegerekend)	928 (gem. 116)	2465 (gem. 308)	2,66

Opvallend is het hoge aantal jongen per paar (vierde kolom) in 1964 en 1965 (resp. 3,00 en 3,18). Wellicht is hier sprake van telfouten. Mogelijk zijn deze hoge broedsuccessen te verklaren door het feit dat in de strenge winter 1962/1963 een grote sterfte optrad, waardoor het aantal individuen (paren) afnam; met als gevolg minder concurrentie (in verhouding een grotere voedselbasis). Hierdoor zou dan zowel een vermindering van de sterfte onder de oudervogels als de jongen optreden (zie ook Hütenmoser, 1962). Vreemd in dit verband is echter het lage aantal paren na de winter 1962/63 in de jaren 1964-65. Zou immers de ouder- en jongensterfte verminderen, dan moet weer een snel herstel van het broedbestand plaats vinden.

Roerdomp

20-10 1 ex Tussen Drimmelen en Lage Zwaluwe (8+9)

ANB: winterwaarnemingen van de Roerdomp hebben in de meeste gevallen betrekking op plaatsen, waar de soort als broedvogel voorkomt, of in de nabije omgeving daarvan.

De volgende broedparen worden gegeven:

In de jaren vóór 1957: 1 paar tussen Lage Zwaluwe en Drimmelen
1 paar tussen Breda en Drimmelen
5 paar in de Brabantse Biesbosch

In de jaren 1957-1962: 1 paar ten noordwesten van Breda
4 paar in de Brabantse Biesbosch

In de jaren 1963-1965: 1 paar bij Klundert
1 paar tussen Lage Zwaluwe en Moerdijk
1 paar in de Brabantse Biesbosch

Lepelaar

+ 20-10 1 ex Biesbosch (mededeling NJN district XI)

ANB: in Noord-Brabant is de Biesbosch de enige plaats, waar regelmatig Lepelaars aanwezig zijn. Waarnemingen van tientallen exemplaren in mei-juni en gedurende augustus-september grotere aantallen (bv. 12 sept. 1965 105 ex), echter niet broedend. Laatste datum: 9 nov. 1965 1 ex.

Wilde Eend

Deze soort werd slechts zeer incidenteel genoteerd, bv.: honderden ex Sasseplaat, vele ex Spoorbrug Moerdijk, honderden-duizenden in de Biesbosch.

ANB: Als doortrekker is de Wilde Eend op tal van plaatsen in Noord-Brabant een zeer gewone verschijning. Zo zijn bijvoorbeeld in de Biesbosch troepen van duizenden ex beslist geen uitzondering.

Wintertaling

Slechts incidenteel genoteerd: 15 ex Willemstad, ? ex te Haamstede, ca. 25 ex Biesbosch in Noordergat van de Plomp / Stroomgat en Gat van de St. Jan.

ANB: Als doortrekker is de soort aanmerkelijk talrijk in de Biesbosch en in sommige eendenkooien, waar troepen van meer dan 1000 ex geen uitzondering zijn.

Krakeend

18-10 1 pr. Willemstad (0)

ANB: De Biesbosch is een van de weihige plaatsen waar de Krakeend regelmatig wordt aangetroffen. Voorjaarswaarnemingen zijn hier talrijker dan najaarswaarnemingen. De laatste waarneming is 12 nov. 1965 10 ex.

Smient

18-10 ? ex Den Bommel (0)
100-den Haamstede (0)
19-10 1 pr. Loosplas Shell-Moerdijk (4)
20-10 1 pr Biesbosch, Noordergat van de Plomp (7)
21-10 1 ♂ Hellegatsplein (13)

ANB: De eerste waarnemingen in het najaar vallen in september. In oktober-november wordt de Smient talrijker, vooral op ondergelopen uiterwaarden en buitendijkse gebieden als schorren en gorzen. De grootste aantallen worden echter bereikt in januari en februari. De vroegste najaarsdatum is 12 sept. 1965 7 ex Biesbosch.

Pijlstaart

18-10	min. 3 ♂	Grevelingendam (0)
19-10	2♂ + 1 ♀	Gemaal langs Amer ten westen van Lage Zwaluwe (4)
	ca. 35 ex	Spoorbrug Moerdijk (4)
	3 ex	Sasseplaat, vliegend naar het oosten (4)
21-10	10-tallen	Hellegatsplein (13)
	3 ex	Spoorbrug Moerdijk (12)
22-10	1 ♂	ibidem (18)
	6 ex	Naast spoorbrug Moerdijk (18)

ANB: In de Biesbosch is broeden van de Pijlstaart in het verleden, zoals in 1950, 1960 en 1961 niet uitgesloten.

Slobeend

18-10	25 ex	Willemstad (0)
	5 ex	Haamstede (0)
	150 ex	Haamstede - Zierikzee (0)
19-10	30 ex	Spoorbrug Moerdijk (4)
	100-den	Loosplas Shell-Moerdijk (4)
20-10	2♂ + 1♀	Biesbosch, de Dood (6+7)
21-10	15♂ + ?♀	Willemstad (13)
	?	Hellegatsplein (13)

ANB: In de trektijden kunnen op geschikte pleisterplaatsen soms vele tientallen Slobeenden worden gezien. In de Biesbosch pleisteren soms vele honderden exemplaren, zoals bijvoorbeeld op 14 okt. 1965, toen in totaal ca. 800 ex werden geteld in de Dood, de Ambachten en de Ruwen Hennip.

Kuifeend

18-10	2♀	Willemstad (0)
19-10	10 ex	Meertje bij Princenbeek, langs de autoweg (5)
21-10	10♂ + 10♀	Willemstad (13)

ANB: In de Biesbosch zijn grote groepen van 1000 en meer exemplaren geen uitzondering.

Tafeleend

18-10	min. 125 ex	Willemstad. Aantal ♂♂ groter dan aantal ♀♀ (0)
	100-den	Grevelingendam (0)
19-10	50 ex	Meertje bij Princenbeek, langs de autoweg (5)
	3 ex	Visvijvers tussen Drimmelen en Lage Zwaluwe (4)
21-10	3 ex	ibidem (12)
	75-100 ex	Willemstad (13)

ANB: In de Biesbosch worden nu en dan Tafeleenden in de zomer gezien. In de trektijd zijn groepen van enige honderden exemplaren geenszins uitzondering.

Brilduiker

21-10	ca. 10 ex	Hellegatsplein, min. 2♂, overig ♀♀ (13)
-------	-----------	---

ANB: In de Biesbosch is de Brilduiker niet talrijk op de rivier en in bredere kreken; een groot aantal van 64 ex werd gezien op 22 maart 1940 in het Gat van de Vischplaat.

Aan de Brabantse kuststrook kan de Brilduiker vooral aangetroffen worden op de Eendracht, het Volkerak en de monding van de Steenbergse Vliet.

Bergeend

18-10	75 ex	Haamstede (0)
19-10	4 onv.	Plas ten oosten van Shell-Moerdijk (4)
	15 ex	Loosplas Shell-Moerdijk (4)
	30 ex	Spoorbrug Moerdijk, zowel adulte als onv. (4)
20-10	1 ex	Biesbosch, de Dood (6+7)
21-10	5 ex	Spoorbrug Moerdijk (12)
	1 ♀	Willemstad (13)
	50 ex	Hellegatsplein (13)
22-10	8 ex	Spoorbrug Moerdijk (18)

ANB: De Bergeend is broedvogel in het deltagebied langs de gehele kuststrook van Woensdrecht tot in de Biesbosch.

Vanaf eind oktober, maar vooral in november verschijnen de oude Bergeenden weer in de deltagebieden en het maximum wordt half december bereikt. Rond de jaarwisseling is er vermindering in de aantallen waar te nemen; half januari beginnen de aantallen weer te stijgen om in maart weer en maximum te bereiken. In het gebied Willemstad-Moerdijk vertoeven vele overzomeraars.

Grauwe Gans

Ofschoon de soort overal, hetzij pleisterend hetzij overvliegend, kon worden waargenomen worden voor de volledigheid toch alle gehoteerde aantallen in onderstaand lijstje vermeld.

18-10	100-den	Tien Gemeten (0)
	46 ex	Weiland bij Den Bommel, pleisterend (0)
19-10	65 ex	Lage Zwaluwe, vliegend richting Noord om 19.30 h.
	3 ex	Spoorbrug Moerdijk, pleisterend
	30-50 ex	ibidem, pleisterend rond 10.00 h.
	120 ex	Sasseplaat, om 11.45 h. aanvliegend en pleisterend
	450	ibidem, rond 12.00 pleisterend
	40 ex	ibidem, om 12.15 h opgepest door zeilboot
	13 ex	ibidem, om 12.15 h opgepest, vliegend richting Shell-Moerdijk
	12 ex	ibidem, om 12.30 h opgepest, richting Shell-Moerdijk
	42 ex	ibidem, om 12.30 zwemmend
	250 ex	Loosplas Shell-Moerdijk, 240 ex zittend tussen vegetatie van Moerasandijvie of zwemmend, 9 ex vliegend richting zuid
	35 ex	Moerdijk, vliegend richting Biesbosch-west, 16.45 h
	9 ex	ibidem, rondvliegend bij weiland, 17.00 h
20-10	7 ex	Biesbosch, vliegend richting ZW, 12.45 h
	50 ex	ibidem, vliegend richting N, 14.15 h
	min. 200 ex	Biesbosch, ten ZO van de Dood, fouragerend in grote groep op braakland (bieten?)
21-10	35 ex	Drimmelen-Lage Zwaluwe, rondvliegend
	247 ex	Tussen Noorderschans en Willemstad (110, 75 en 62)
	16 ex	Hellegatsplein, vliegend richting oost
	? ex	Tussen Noorderschans en Willemstad, 17.15 h
	6 ex	Shell-Moerdijk
	50 ex	Gemaal Schuddebeurs, vliegend richting noord
	2 ex	Spoorbrug Moerdijk
	25 ex	Sasseplaat, vliegend richting Biesbosch
	51 ex	Sasseplaat, zwemmend
	17 ex	Gemaal Schuddebeurs
	ca. 150 ex	Opvliegend van weiland, ca. 1 km ten noorden van de Dood, vliegend richting Z, 12-13.00 h

Goudplevier

21-10	25 ex	Weg van Drimmelen naar Lage Zwaluwe (13), opvl.
	1 ex	Klundert, vliegend richting west (13)
	2 ex	Tussen Noorderschans en Willemstad, vliegend oost.

ANB: Doortrek in het najaar vindt vooral plaats in oktober-november.
De Goudplevier is een zeer normale verschijning langs de West-Brabantse kust.

Watersnip

De hierna vermelde aantallen betreffen altijd minima.

19-10	4 ex	Visvijvers bij Moerdijk
	50 ex	Spoorbrug Moerdijk
	11 ex	Plas ten oosten van Shell-Moerdijk
20-10	3 ex	Tussen Drimmelen en Lage Zwaluwe
	1 ex	Biesbosch, Zijkgat. Opvliegend
	100-150 ex	Biesbosch, de Dood. Grote groep fouragerend
21-10	100 ex	Spoorbrug Moerdijk
	1 ex	Gemaal Schuddebeurs
	1 ex	Biesbosch, ?
	25 ex	Tussen Noorderschans en Willemstad
22-10	25, later 40 ex	Spoorbrug Moerdijk

ANB: Vooral in de maanden maart-april en in september worden vaak grote aantallen bijeen aangetroffen, bv. 200 ex op 23 maart 1959 Kampina, ca. 110 ex op 12 sept. 1965 te Tilburg en ca. 250 ex op 2 okt. 1965 in de Peel.

Wulp

19-10	3 ex	Shell-Moerdijk
	2 ex	Opspuitterrein Shell-Moerdijk
21-10	3 ex	Tussen Noorderschans en Willemstad
	100 ex	Shell-Moerdijk, wrsgh. slaapplaats
	100-200 ex	Hellegatsplein, overtijend op HVP

Langs de West-Brabantse kust overwinteren zeer regelmatig Wulpen, terwijl ook in het binnenland dit verschijnsel in toenemende mate wordt vastgesteld, mogelijk als gevolg van de zachte winters.

Rosse Grutto

21-10	10 ex	Hellegatsplein, overtijend op HVP
-------	-------	-----------------------------------

ANB: Aan de West-kust van Noord-Brabant is de Rosse Grutto een regelmatige doortrekker.

Witgat

19-10	1 ex	Langs weg van Drimmelen naar Lage Zwaluwe.
-------	------	--

Overwinteren van deze soort wordt de laatste jaren meer en meer waargenomen.

Tureluur

19-10	? ex	Loosplas bij Shell-Moerdijk
	10 ex	Spoorbrug Moerdijk

ANB: In de winter is de Tureluur vrijwel uitsluitend in het westen van de provincie aan te treffen.

Bonte Strandloper

19-10	4 ex	Spoorbrug Moerdijk
	15 ex	Sasseplaat
	45 ex	Plas ten oosten van Shell-Moerdijk
	50 ex	Loosplas bij Shell-Moerdijk, tussen moerasandijvie
21-10	1 ex	Spoorbrug Moerdijk
	100-den ex	Hellegatsplein, overtijend op HVP
22-10	1 ex	Spoorbrug Moerdijk

ANB: Vooral op de slikken aan de westgrens van de provincie is de Bonte Strandloper in alle maanden van het jaar aanwezig, in het voorjaar en najaar tot verschillende honderden exemplaren (max. 800). Vanaf Willemstad naar het oosten langs het Hollands Diep en in de Biesbosch is de soort een aanzienlijk minder regelmatige verschijning.

Kemphaan

19-10	1 ♀	Plas ten oosten van Shell-Moerdijk
-------	-----	------------------------------------

ANB: Najaarstrek vindt vooral plaats in juli en augustus. In september neemt het aantal exemplaren sterk af. De trek duurt voort tot in oktober. Er zijn slechts enkele winter (november t/m januari) waarnemingen bekend.

Kluut

19-10	10 ex	Loosplas ten westen van Shell-Moerdijk
20-10	35 ex	Biesbosch, de Dood

ANB: Reeds in juni verzamelen de Kluten zich op de slikken. In september en oktober 1966 bleken soms meer dan 1000 ex aanwezig te zijn bij Willemstad.

Grote Mantelmeeuw

19-10	3 ex	Spoorbrug Moerdijk
21-10	3 ex	ibidem
	1 ex	Amer, tussen Drimmelen en Amercentrale
	40 ex	Hellegatsplein, op HVP
22-10	2 ex	Spoorbrug Moerdijk

Kleine Mantelmeeuw

19-10	2 ex	Spoorbrug Moerdijk, 2 ex <i>Larus fuscus fuscus</i> / <i>intermedius</i> (4)
22-10	2 ex	ibidem, mogelijk zelfde als van 19-10 (18)

ANB: In totaal slechts 7 waarnemingen van Kleine Mantelmeeuwen in Noord-Brabant. Hiervan werd 1 ex met zekerheid als *L. f. intermedius* en 1 ex met zekerheid als *L. f. graellsii* gedetermineerd.

Dit gegeven is echter sterk verouderd.

IJsvogel

20-10	1 ex	Biesbosch, ten zuiden van de Dood, bij Moorkeet
21-10	1 ex	Klundert

Ook tijdens het herfस्कamp in 1974 (20-25 okt.) werd een IJsvogel bij de Moorkeet waargenomen.

De soort broedde hier met zekerheid in 1932 en 1975, mogelijk in 1952 en in de jaren 1970-1974.

20-10	ca. 200 ex	Tussen Drimmelen en Lage Zwaluwe, vliegend rZ
	7 ex	Biesbosch, vliegend richting ZW, 12.45 h
	50 ex	ibidem, vliegend richting N, 14.50 h
21-10	? ex	Shell-Moerdijk, minimaal 10 ex overnachtend
22-10	27 ex	Tussen Drimmelen en Lage Zwaluwe, komend van de Biesbosch, 13.45 h
	13 ex	Spoorbrug Moerdijk, neerstrijkend en fouragerend, 17.00 h. Om 17.30 h opvliegend richting Z0

De pleisterende Grauwe Ganzen op Shell-Moerdijk werden sterk gestoord door werkzaamheden.

ANB: Buiten het Hollands Diep verblijven in de Biesbosch vaak maar enige tientallen exemplaren. Gedurende de gehele winter zijn meestal enige honderden exemplaren aanwezig.

Knobbelzwaan

21-10	1 ex	Biesbosch, overvliegend over de Amer (11)
-------	------	---

Vermoedelijk betreft het hier een half-gedomesticeerde vogel.

Wilde Zwaan

19-10	7 ex	Loosplas ten westen van Shell-Moerdijk, pleist. (4)
-------	------	---

ANB: De Wilde Zwaan wordt nog het meest gezien in de Biesbosch. Verreweg de meeste waarnemingen betreffen groepjes van minder dan 10 exemplaren. Grotere aantallen worden alleen aangetroffen in strenge winters. De vroegste datum in Noord-Brabant is 21 okt. 1958 1 ex Someren.

Buizerd

19-10	1 ex	Dorst (2)
	1 ex	Langs weg Shell-Moerdijk naar Drimmelen, pleist.
20-10	min. 4 ex	Biesbosch, tussen de Amer en de Dood, o.a. een keer in een groepje 3 ex. Ze gaven een pleisterende indruk, ofschoon in deze tijd het hoogtepunt van de najaarstrek ligt.
21-10	1 ex	Drimmelen
	2 ex	Tussen Noorderschans en Willemstad
	2 ex	Biesbosch, mogelijk zelfde ex van 20-10

Van de waargenomen exemplaren werd geen duidelijke trekbeweging merkbaar.

Ruigpootbuizerd

19-10	2 ex	Biesbosch (1). Nadere bijzonderheden omtrent deze waarneming ontbreken.
-------	------	---

ANB: De vroegste datum is 9 okt. 1961 1 ex Kampina.

Bruine Kiekendief

19-10	1 ♂	Sasseplaat, vliegend richting oost (4)
	1 ♀ + 1 onv.	Plas ten oosten van Shell-Moerdijk. Heeft in de omgeving van Moerdijk waarschijnlijk gebroed getuige waarnemingen in de broedtijd van o.a. 1 vliegvlug jong.

Blauwe Kiekendief

18-10	1 ♂	Bruinisse (0)
19-10	1-2 ♀	Plas ten oosten van Shell-Moerdijk (4)
20-10	1 ♂	Biesbosch (6+7)

Het overgrote deel van de doortrekkende of overwinterende Blauwe Kiekendieven betreft vrouwtjes of onvolwassen vogels.

Smelleken

18-10	1 ex	Hellegatsplein (0)
19-10	1 ex	Oosterhout.(2). Kenmerken van deze waarneming ontbreken

De meeste Smellekens worden waargenomen in de periode oktober-november.

Boomvalk

19-10	1 ex	Dorst (2)
+20-10	1 ex	Tussen Drimmelen en Breda (17)

Van beide waarnemingen ontbreken nadere gegevens.

ANB: In het najaar zijn de Boomvalken eind september grotendeels weer vertrokken. De laatste datum is 2 nov. 1952 1 ex Budel.

Torenvalk

De Torenvalk werd slechts incidenteel genoteerd. Hieronder volgen enkele fragmentarische gegevens:

Dorst 2 ex, Shell-Moerdijk totaal 5 ex, Spoorbrug Moerdijk 1 ex, Den Hout 1 ex, Ten oosten van Drimmelen langs Amer 1 ex.

Op basis van de waargenomen exemplaren in de Biesbosch bedraagt het werkelijk aantal alhier minimaal 15-20 ex.

Patrijs

Enkele losse gegevens: Shell-Moerdijk 4 ex, Spoorbrug Moerdijk 4 ex en in één weilandje tussen Drimmelen en Lage Zwaluwe 30 ex.

Waterral

21-10 1 roepend ex in de Biesbosch, bij het Noordergat van de Plomp/Stroomgat (7)

ANB: In de jaren 1963-1965 minimaal 15 paar in de Brabantse Biesbosch.

De Waterral heeft zeer te lijden onder strenge winters, doch kan zich weer snel herstellen.

Scholekster

19-10	1 ex	Weg van Drimmelen naar Shell-Moerdijk (4)
21-10	1 ex	Weg Noorderschans naar Willemstad (13)
	min. 1000 ex	Hellegatsplein, overtijend op hoogwatervluchtplaats (HVP)(13)

ANB: Op de schorregebieden aan de westgrens van de provincie overwinteren grote aantallen Scholeksters (die grotendeels afkomstig zijn uit Duitsland, Scandinavië en Oost-Europa), bv. 16 jan. 1966 tenminste 5000 ex op de schorren bij de Eendracht en de Oosterschelde onder Bergen op Zoom.

Groene Spechts

19-10 1 ex Dorst
22-10 1 ex Boswachterij Dorst

ANB: In de Biesbosch is de soort een zeldzame gast.

Grote Bonte Spechts

O.a.: Tussen Drimmelen en Lage Zwaluwe 1 ex; Spoorbrug Moerdijk 1 ex; Biesbosch, Noordergat van de Plomp 1 ex; Klundert 1 ex; Boswachterij Dorst 2 ex.

ANB: Na het broedseizoen zwerft de soort op grote schaal rond en kan dan ook in open terrein worden aangetroffen, alsmede in moerassen en grienden.

Graspieper

O.a.: Gemaal Schuddebeurs 50 ex; Moerdijk 25 ex; Biesbosch Zijkgat 20 ex.

In de trektijd of gedurende de wintermaanden zijn groepen van enige tientallen tot enkele honderden exemplaren geen uitzondering.

Klaapekster

19-10 2 ex Opspuitterrein Shell-Moerdijk, groepje.

Zoals overigens in grote delen van Nederland het geval was, viel het aantal doortrekkende en overwinterende Klaapeksters in het winterhalfjaar van 1975/1976 tegen. Zo werden op het vorige kamp in oktober 1974 de volgende Klaapeksters waargenomen:

23.10.1974 4 ex Shell-Moerdijk
24.10.1974 ca. 5 ex Brabantse Biesbosch, van Amer tot de Dood.

Tapuit

21-10 10 ex Gemaal Schuddebeurs

ANB: De najaarstrek vindt plaats van augustus tot oktober. De laatste datum is 17 okt. 1964 1 ex Moergestel; voorts is er één novemberwaarneming.

Roodborsttapuit

21-10 1 ♂ Spoorbrug Moerdijk

Waarnemingen in oktober zijn vrij normaal, terwijl ook steeds meer winterwaarnemingen (nov., dec., jan.) worden verricht.

Baardmannetje

19-10 enkele ex Spoorbrug Moerdijk

Tijdens het kamp in oktober 1974 werden meer Baardmannetjes waargenomen, o.a. een groepje van 15-20 ex langs de Amer t.h.v. de Amercentrale.

Putter

19-10 1 ex Loosplas bij Shell-Moerdijk

In het najaar vallen de waarnemingen vooral in oktober en november.

Bonte Kraai

19-10	4 ex	Sasseplaat	21-10	8 ex	Biesbosch, overvl.
	1 ex	Opspuitterr. Shell-Moerd.	22-10	enkele ex	Visv. Moerdijk
20-10	+10 ex	Tussen Drimmelen-L.Zwaluwe		3 ex	Spoorbrug Moerdijk
	3 ex	Biesbosch, de Dood		15 ex	Naast Moerdijkbrug, in Z-Holland
21-10	25 ex	Tussen Drimmelen-L.Zwaluwe			
	2-3 ex	Spoorbrug Moerdijk			

ANB: Dootrekker en wintergast vanaf oktober tot in april.

Oostelijke Kauw

(*Corvus monedula soemmeringii*)

19-10	10 ex	Tussen Drimmelen en Lage Zwaluwe, in groep Kauwen (<i>C. m. spermologus</i>)(4)
21-10	1 ex	Ibidem, in groep van 200 Kauwen (<i>C. m. s.</i>)(12)
	10-tallen	Ibidem, in groep <i>C. m. s.</i> (13)
22-10	1 ex	Ten ZO van Oosterhout

ANB: Vermeld worden 4 waarnemingen en 1 vondst in de jaren 1949 (28 dec.), 1953 (28 nov.), 1954 (voorj.), 1954 (najaar) en 1957 (14 dec.).

05.01.1969 1 ex Prinsenbeek (Lim. 1971 no. 1-2, Orn. v. Ned.)

16.01.1973 15 ex Made (Lim. 1975 no. 1-2, Orn. v. Ned.)

In de winter 1975/1976 werden nog enkele exemplaren van deze subspecies waargenomen in de wijde omgeving van Eindhoven. Vermoedelijk ook een aantal exemplaren *spermologus* x *soemmeringii*.

Lit.

Erve, F.J.H. c.s. (1967): Avifauna van Noord-Brabant. Assen.

Herp, M. & D. Dekker (1967): De Dodaars als broedvogel in 1966.
Natura 64: 59-61.

Kuypers, J. & A. van Haperen (197?): Grauwe Ganzen en Kolganzen in het noordelijke Deltagebied in de laatste jaren voor de afsluiting van het Haringvliet. *Trias* 2: 3-38.

Leys, H.N. & J.J.F.E. de Wilde (1967 en 1971): Inventarisatie/voorkomen van de Fuut in Nederland. *Natura* 64: 55-58 en *Limosa* 44 (1971): 150 vggg.

Timmerman, A. (1970): Bij IJsvogel (*Alcedo atthis*) als broedvogel in Nederland. *Limosa* 43 (1970): 31-38.

boekenrubriek

kuifmees

oNIEUWo
000000000

DE BOEKENRUBRIEK.

Het is niet de bedoeling dat in deze rubriek alleen nieuw uitgegeven boeken behandeld worden. Er zijn zoveel boeken die al jaren lang op de markt verkrijgbaar zijn, waarvan wij het bestaan niet weten. Daarom wil ik iedereen vragen om, wanneer U een boek gelezen hebben waarvan U denkt dat de andere leden van de Vogelwerkgroep dat ook interessant zullen vinden, een korte karakteristiek over dat boek te schrijven. Zodoende kunnen wij elkaar informeren over alles wat aan natuurboeken is verschenen.

FLIGHT IDENTIFICATION OF EUROPEAN RAPTORS.

Dit boek, van de schrijvers R.F. Porter, Ian Willis, Bent Pors Nielsen en Steen Christensen, is het enige goede boek op het gebied van roofvogeldeterminatie. Roofvogels zijn vaak ontzettend moeilijk te determineren. Dit komt omdat binnen een soort vaak veel kleurvariaties voorkomen, zie bijvoorbeeld de buizerd. De 38 soorten, die in dit boek behandeld worden, zijn gegroepeerd in zeven secties, zoals: buizerdachtigen, arenden, kiekendieven, wouwen en valken. In dit boek vinden we vele tekeningen en 177 foto's die ons duidelijk de determinatie kenmerken laten zien. De nieuwe herziene en uitgebreide druk kost slechts f 38,- en is verkrijgbaar bij Natuur en Boek

Elandstraat 58
Den Haag. tel.: 070 - 646277.

Het eenvoudigst is het om het boek even telefonisch te bestellen.

" " "
HILFE FÜR WASSERVOGEL.

Waterverontreiniging, onrwatering van plassen, beekkanalisatie enz, allemaal bedreigingen voor onze watervogels en andere van het water afhankelijke vogels. De schrijver van dit boek, Dr. Gerhard Thielcke (voorzitter van de Deutschen Sektion des Internationalen Rates für Vogelschutz) zet in dit boek uiteen hoe onze watervogels nog te redden zijn. Ook dit boek is te bestellen bij Natuur en Boek. Het kost DM 13,80

BEDREIGDE VOGELSOORTEN IN EUROPA.

Schrijvers: Robert Hudson en Stanley Cramp.

Dit boek gebaseerd op een rapport van de raad van Europa, beschrijft en toont 59 in Europa levende vogelsoorten die volgens dat rapport met uitsterven worden bedreigd. Het behandelt de oorzaken en aard van de bedreiging en de geschiedenis en toekomst van de vogelbescherming. Alle vogels zijn pagina-groot in kleur afgebeeld. Gebonden 49,50.

VOGELS IN FRIESLAND.

Een maar liefst 495 pagina's tellend boek over de vogels van Friesland.

In dit boek vinden we o.a. : een lijst van Friese vogelnamen, een overzicht van de op het vasteland van Friesland waargenomen vogelsoorten (beslaat het grootste deel van het boek), het ornithologisch atlasproject in Friesland, de bodem van Friesland, vogeljaar in Friesland.

Deze "Avifauna" van Friesland bevat dus veel meer dan alleen informatie over de Friese vogels.

Het boek is geïllustreerd met prachtige foto's en vele kaartjes.

RESERVEER UW EXEMPLAAR METEEN (de eerste druk is bijna uitverkocht) door opgave van naam en adres met vermelding: stuur mij 'Vogels in Friesland' in open envelop zonder postzegel te zenden aan

Boekhandel De Tille BV.,
ANTWOORDNUMMER 105,
Leeuwarden.

of bel: 05100-35425.

De prijs: 25 gulden (hoe is het mogelijk !)
na 5 juni 35 gulden exclusief verzend-kosten.

ZIE OOK HET LAATSTE VOGELJAAR.

WANNEER U EEN KORTE KARAKTERISTIEK VAN EEN BOEK IN DE

BLAUWE KLAUWIER WILT ZETTEN, STUUR DAN EEN VERHAALTJE
ZOALS OP BOVENSTAANDE MANIER AAN: Maarten Manders

Huygenshof 4
Veldhoven.

Met vriendelijke groet

Maarten Manders.

Een dag op excursie naar de Flevopolder.

Datum: 28-3-'76.

Verslag: Uit het logboek van Rinus Manders.

Heenweg (Tussen Utrecht en Harderwijk): 2 Buiserden, 20 Knobbelzwanen, 2 Wulpen.

FLEVOPOLDER

+ 600 Grauwe Ganzen, waarbij een ex. was generkt met een gele vlag, met een wit plaatje. (Nummer onleesbaar!) Enkele Kolganzen.
21 Aalscholvers.
6 ad. en 2 onv. Knobbelzwanen.
29 Futen.
1 ex. Roodhalsfuut. (dichtbij!)
7 vr. en 13 mann. Zaagbekken. (grote)
Duizenden Meerkoeten.

+ 50 Bergeenden.

30 Slobeenden.

3 Nonnetjes.

+ 65 Pijlstaarten.

30 Snienten.

Honderden Kuifeenden.

10 Brilduikers.

40 Grutto's.

2 Tureluurs.

Tientallen Scholeksters.

71 Kluten.

8 Bontbekplevieren.

7 mann. en 3 vr. Bl. Kiekendief.

Slechts 15 Torenvalken.

3 Buiserden.

5 mann. en 3 vr. Br. Kiekendief.

+ 10 Stormmeeuwen.

enkele Veldleeuweriken en Graspiepers.

1 ex. Klapekster.

+ 15 Baardmannetjes.

Gelukkig zat het weer erg mee, zodat we een bijzondere leuke dag hadden gehad.

Bij deze excursie waren betrokken: Jo Sanders, Monique van Schoubroeck, Mieke Cornuijt, Maayke Cornelissen, Hans Cornelissen, Berry Dielissen, Geert de Wit, Rinus Manders, Nico Venema, Geert Sanders, en Jacques van Kessel.

Onze chauffeurs waren: Cees Cornelissen, Win van de Voort en de vader van Rinus Manders.

AANKOMST ZOMERVOGELS.
=====

Soorten	Datum	Plaats
Wouwaapje		
Ooievaar		
Zomertaling		
Wespendief		
Tortel		
Boomvalk		
Kwartel		
Grutto		
Kleine plevier		
Zwarte stern		
Koekoek		
Nachtzwaluw		
Gierzwaluw		
Draaihals		
Oeverzwaluw		
Boerenzwaluw		
Huiszwaluw		
Gele kwikstaart		
Witte kwikstaart		
Grauwe klawier		
Cettis zanger		
Snor		
Sprinkhaanrietzanger		
Rietzanger		
Bosrietzanger		
Kleine karekiet		
Grote karekiet		
Spotvogel		
Tuinfluit		
Zwartkop		
Grasmus		
Braamsluiper		
Fitis		
Fjiftjaf		
Fluiter		
Vuurgoudhaantje		
Bonte vliegenvanger		
Grauwe vliegen vanger		
Paapje		
Roodborst tapuit		
Tapuit		
Zwarte roo dstaart		
Gekraagde roodstaart		
Nachtegaal		
Blauw borst		
Wielewaal		

Wilt U deze lijst invullen en opsturen naar Evestraat 18
Veldhoven, zodat na de vakantie de resultaten in de volgende
Blauwe Klauwier bekend gemaakt kunnen worden.